

Kinderen buiten schot

Nederland, kleine wapens en de gevolgen voor kinderen

KINDEREN BUITEN SCHOT

Nederland, kleine wapens en de gevolgen voor kinderen

Unicef Nederland

Den Haag, juni 2006

Unicef Nederland neemt sinds 2005 deel aan Control Arms, een initiatief van Oxfam Novib, Amnesty Nederland en Pax Christi.

Colofon

Tekst: Karin Kloosterboer

Opmaak: MStudios, Bloemendaal

Onderzoek: Martin Broek en Mark Akkerman - Campagne tegen Wapenhandel

Begeleidingscommissie: Maarten Bijl, Maud Droogleever Fortuyn, Annick van Lookeren Campagne
- Unicef

Met dank aan Siemon Wezeman - SIPRI

Unicef Nederland

Postbus 30603

2500 GP Den Haag

www.unicef.nl

VOORWOORD

Het wereldwijde gebruik en misbruik van kleine en lichte wapens – wapens die door één of enkele personen kunnen worden gedragen en gebruikt om een ander te doden – heeft desastreuze effecten op het leven van heel veel kinderen. Jaarlijks eist dit gebruik van kleine wapens tien- tot honderdduizenden slachtoffers in oorlogssituaties en daarbuiten. Vele slachtoffers zijn ongewapend en onschuldig. Kleine wapens in handen van rebellen, criminelen, drugsdealers en regeringen (leger, politie, militie) maken ook indirect vele slachtoffers. Kinderen zijn steeds het meest kwetsbaar.

Unicef zet zich dagelijks in om kinderen te beschermen tegen de gevolgen van het excessief gebruik van kleine wapens. Hun leven en ontwikkelingskansen staan op het spel. Op basis van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind heeft ook Nederland een taak om aan die bescherming mee te werken.

Uiteraard moet Nederland zich inspannen om kinderen die slachtoffer zijn geworden van gewapend geweld te helpen. Echter, het ligt meer voor de hand er alles aan te doen om geweldsituaties op te lossen of – beter nog – te voorkomen. Nederland moet en kan daar een rol in spelen, onder meer door de handel in kleine wapens te reguleren en te controleren en illegale handel aan te pakken. Nederland moet zich actief inzetten om te waarborgen dat wapens niet in handen komen van notoire mensenrechtenschenders. Het officieel vaststellen van een internationaal wapenhandelsverdrag (ATT) is daarbij zeer behulpzaam.

Met dit rapport wil Unicef de Nederlandse overheid dringend adviseren om tijdens de VN-top (juni-juli 2006) alles te doen wat in haar vermogen ligt om te bewerkstelligen dat een dergelijk verdrag er komt.

De waarde van dit rapport ligt ons inziens niet zozeer in nieuwe onderzoeksgegevens, maar juist in de integrale aandacht voor de positie van kinderen. De rol die Nederland nu speelt en die ons land in de toekomst kan spelen op dit ingewikkelde terrein, leidt tot een aantal praktische conclusies en aanbevelingen.

De speciale VN-rapporteur inzake mensenrechten en kleine wapens vroeg enkele jaren geleden waarom organisaties wél aandacht hadden voor daders en slachtoffers van mensenrechtenschendingen, maar niet voor het *middel waarmee die mensenrechtenschendingen worden begaan*. Deze observatie is nog steeds actueel en met dit rapport levert Unicef Nederland haar bijdrage aan het inperken van de handel in kleine wapens. Behalve deze terugdringing van de toevoer is Unicef dagelijks in conflictgebieden over de hele wereld actief om kinderen tegen de gevaren van kleine wapens te beschermen en slachtoffers op te vangen. We geven voorlichting over de gevaren van landmijnen. We vangen getroffen en getraumatiseerde kinderen op. En we hebben inmiddels duizenden kindsoldaten vrij gepleit en helpen ze een nieuwe toekomst op te bouwen. Dat doen we in nauwe samenwerking met (lokale) ngo's en nationale overheden. Maar voorkomen is beter dan genezen. Dat is ook de drijfveer achter dit rapport.

De aanbevelingen in dit rapport pretenderen niet dat kleine wapens, of de illegale handel daarin, kunnen worden uitgebannen. Helaas is het voorkomen van oorlogen tot nu toe niet eenvoudig gebleken. De voorstellen kunnen er echter wel voor zorgen dat er zorgvuldiger controle op de handel in kleine wapens plaatsvindt en dat beter voorkomen kan worden dat dergelijke wapens in verkeerde handen vallen. Daarmee leveren ze een bijdrage aan het beperken van het gebruik van kleine wapens in oorlogen, andere conflicten en criminaliteit, waardoor er hopelijk minder slachtoffers zullen vallen. Unicef dringt er bij Nederland op aan om zich tot het uiterste in te spannen om kinderen, als de meest kwetsbare personen in de samenleving, te beschermen tegen de voortdurende, schadelijke gevolgen van het misbruiken van kleine wapens.

Unicef hoopt en verwacht dat de Nederlandse overheid haar verantwoordelijkheid neemt en de genoemde maatregelen implementeert. Voor kinderen en hun toekomst.

KINDEREN BUITEN SCHOT – Nederland, kleine wapens en de gevolgen voor kinderen

Het wereldwijde misbruik van kleine wapens heeft iedere dag opnieuw vernietigende gevolgen voor vele mensen. Rebellen, criminelen, drugsdealers en regeringen (leger, politie, militie) zetten deze wapens in als moordwapens. Zo maken kleine wapens – wapens die door één of enkele personen kunnen worden gedragen en gebruikt om een ander te doden – jaarlijks tien- tot honderd-duizenden slachtoffers in oorlogssituaties en daarbuiten.

Unicef vestigt met haar rapport de aandacht op de gevolgen voor kinderen. Zij zijn zowel direct als indirect slachtoffer. Ze worden gedood, verwond, gehandicapt, gescheiden van hun ouders, getraumatiseerd of gedwongen om te vluchten. Ze worden uitgesloten van onderwijs, gezondheidszorg en voedsel. Ze zijn extra kwetsbaar voor exploitatie en (nieuwe) migratie.

Mensenrechten worden geschonden, regio's raken gedestabiliseerd, hulpprogramma's worden verstoord en vredesinitiatieven ondermijnd. Kinderen moeten zich hierdoor zien te ontwikkelen in gewelddadige culturen zonder toekomstperspectief.

Ook financieel gaat de wapenhandel ten koste van kinderen. Het geld dat naar wapens gaat, kan niet worden uitgegeven aan basisvoorzieningen als onderwijs of gezondheidszorg.

De rechten van kinderen – zoals geformuleerd in het bijna universeel geratificeerde VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind – worden aldus bij voortduring geschonden.

Unicef ziet het als haar taak om de rechten van kinderen te beschermen en om de overheid te wijzen op haar verplichtingen om die bescherming vorm te geven. Met haar rapport *Kinderen buiten schot; Nederland, kleine wapens en de gevolgen voor kinderen*, ondersteunt Unicef de voortrekkersrol die Nederland heeft gespeeld in het beperken, reguleren en controleren van de handel in kleine wapens. Om op dit terrein daadwerkelijk effect te sorteren dient Nederland zich echter ook de komende periode actief initiërend op te stellen. In de visie van Unicef zullen de inspanningen van Nederland zich met name moeten richten op drie aspecten:

1. *Internationale regelgeving.* De (illegale) handel in kleine wapens maakt dankbaar gebruik van de uiteenlopende regelgeving in verschillende landen. Wat in het ene land niet kan of mag, lukt in het volgende wel. Zo leggen wapens vaak lange routes af voordat ze hun bestemming bereiken en worden ze veelvuldig ingezet in landen waar mensenrechten worden geschonden. Met juridisch bindende afspraken in een internationaal wapenhandelsverdrag (ATT) kan de handel in kleine wapens aan banden worden gelegd. Hoewel de Nederlandse overheid steun heeft uitgesproken voor het verdrag, vindt Unicef dat Nederland zijn uiterste best moet doen voor de meest krachtige uitwerking daarvan. Dat kan al op zeer korte termijn, tijdens de VN-Herzieningsconferentie in juni/juli 2006. Maar ook daarna blijft een stimulerende betrokkenheid van Nederland bij de totstandkoming van een dergelijk verdrag, noodzakelijk.
2. *Controle op export en doorvoer via Nederland.* Hoewel onze nationale wetgeving sinds 2003 is aangescherpt, blijft het zicht op de export en doorvoer van (onderdelen van) kleine wapens zeer beperkt. Dat heeft te maken met het feit dat Nederland een belangrijk handelsland is met haar lucht- en vooral zeehavens. Bovendien zijn kleine wapens klein en dus makkelijk over de grens te smokkelen. Een ander obstakel vormt het gegeven dat bevriende landen, waaronder EU- en NAVO-landen, ontheffingen van vergunningen en andere handelsvoordelen krijgen. Zo kan een land als de Verenigde Staten zonder belemmering via Nederland kleine wapens doorvoeren naar welk land of welke handelspartner dan ook. Nederland helpt zo mee aan mensenrechtenschendingen of in ieder geval het legitimeren van regimes waar mensenrechtenschendingen plaatsvinden.

Unicef beveelt dan ook aan om maatregelen te nemen waarmee de controle verbetert. Zo moet de EU-Gedragscode (criteria voor het geven van een exportvergunning) strikter worden nageleefd, moet de overheid parlement en publiek meer inzicht bieden in de handelsstromen via Nederland en moet de regelgeving met betrekking tot bevriende staten verder worden aangescherpt.

3. *Aanpakken van Nederlandse wapenhandelaars in het buitenland.* Nederlandse onderdanen die een ander land hebben uitgekozen omdat daar hun illegale wapenhandel probleemloos kan worden uitgeoefend, moeten worden opgespoord en vervolgd. Nu stuit dat vaak op juridische bezwaren. Door extraterritoriale werking van de wetsartikelen over illegale wapenhandel – en eventueel ook van de Wet In- en Uitvoer – is dat probleem op te lossen. Een juridische constructie die al met succes is toegepast ten aanzien van sekstoeristen en meisjesbesnijdenis.

Deze en andere aanbevelingen in het rapport hebben als doel de desastreuze gevolgen van de handel in kleine wapens te verminderen. Ze nemen echter niet de oorzaken weg van gewapende conflicten waarbij kleine wapens zo talrijk worden ingezet. Unicef acht het bestrijden van illegale wapenhandel onlosmakelijk verbonden met de strijd tegen armoede en het bieden van onderwijskansen en een toekomstperspectief in een cultuur van dialoog in plaats van confrontatie. Ook daaraan dient Nederland zijn steentje bij te dragen.

INHOUD

1	KLEINE WAPENS WERELDWIJD	13
1.1	Inleiding	13
1.2	Kleine en lichte wapens	13
1.3	Handel en tussenhandel in kleine wapens	14
1.4	Gevolgen voor kinderen	15
1.5	Kindsoldaten en kleine wapens	16
1.6	Oorzaken van gewapende conflicten	16
1.7	Legale en illegale handel	16
1.8	Internationale regelgeving	17
1.8.1	VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind	17
1.8.2	Internationale en regionale regels	17
1.8.3	Een internationaal wapenhandelsverdrag	19
1.8.4	VN-bijeenkomsten over kleine wapens	21
1.9	Speciale rapporteur	22
1.10	Unicef internationaal	22
1.11	Conclusie	23
2	NEDERLAND EN KLEINE WAPENS	25
2.1	Inleiding	25
2.2	Nederland in internationaal opzicht	25
2.3	De productie van kleine wapens in Nederland	26
2.4	Invoer van kleine wapens in Nederland	27
2.5	Export van kleine wapens uit Nederland	28
2.5.1	Exportvergunningen	29
2.5.2	Export naar specifieke landen	29
2.5.3	Dual use goederen	31
2.5.4	Controle op export	32
2.5.5	Illegale export	33
2.6	Doorvoer van kleine wapens door Nederland	33
2.6.1	Langzame doorvoer	33
2.6.2	Snelle doorvoer	34
2.6.3	Omvang, samenstelling en eindbestemming van de doorvoer	34
2.6.4	Doorvoer van vizierkijkers	37
2.6.5	Inzicht in doorvoer	39
2.6.6	Controle van doorvoer	39
2.7	Conclusies	40
3	KLEINE WAPENS EN NEDERLANDERS	41
3.1	Inleiding	41
3.2	Juridische mogelijkheden	41
3.2.1	Strafrecht	42
3.2.2	Andere regels	42
3.3	Nederlandse wapenhandelaars	43
3.4	Andere obstakels	45
3.5	Conclusie	45

4	UITGANGSPUNTEN EN AANBEVELINGEN	47
4.1	Inleiding	47
4.2	Uitgangspunten	47
4.3	Aanbevelingen voor een internationaal actief Nederland	47
4.4	Aanbevelingen ten aanzien van de export en doorvoer	48
4.5	Aanbevelingen rond vervolging	49
4.6	Aanbevelingen voor de aanpak van de oorzaken van gewapende conflicten	49
4.7	Algemene aanbevelingen	50
4.8	Conclusie van aanbevelingen	50
	Bijlage 1 - Exportvergunningen schakels naar Brazilië (1991-2001)	51
	Bijlage 2 - Exportvergunningen voor kleine wapens (januari 2004 – oktober 2005)	53
	Bijlage 3 - Draft framework Convention on International Arms Transfers	57
	Bijlage 4 - Categorieën Wet Wapens en Munitie	59
	Noten	61

1 KLEINE WAPENS WERELDWIJD

1.1 Inleiding

Kleine wapens worden over de gehele wereld verhandeld en gebruikt. Het gebruik en misbruik ervan heeft dagelijks – jaar in, jaar uit – verwoestende gevolgen op het leven van zeer veel kinderen. Vooral kinderen in ontwikkelingslanden lopen grote risico's om slachtoffer te worden.

Dit hoofdstuk beschrijft wat kleine wapens zijn, hoe de wereldhandel op dit terrein verloopt en wat de consequenties van de handel in kleine wapens voor kinderen zijn. Ook gaat dit hoofdstuk in op het gebruik van kleine wapens door kinderen zelf, op oorzaken van conflicten en op de internationale regelgeving. Het ontwerp van een internationaal wapenhandelsverdrag wordt besproken en de manier waarop een dergelijk verdrag juridisch bindend zou kunnen worden.

1.2 Kleine en lichte wapens

Kleine wapens kunnen door één persoon worden gedragen en gebruikt om een ander te doden. Ze zijn ontwikkeld voor persoonlijk, individueel gebruik. Revolvers, pistolen, jacht-, aanvals- en andere geweren, handgranaten, machinepistolen en lichte machinegeweren zijn kleine wapens. *Lichte wapens* worden gebouwd voor het gebruik door kleine eenheden van verschillende personen: zware machinegeweren, mortieren, granaatwerpers, draagbare lucht doel- en antitankwapens, draagbare raketlanceerders.

Met het oog op de leesbaarheid is in dit rapport gekozen voor de term kleine wapens. Daarmee worden kleine én lichte wapens bedoeld. Internationaal wordt ook gebruik gemaakt van de afkorting SALW, voor Small Arms and Light Weapons.

Kleine wapens kunnen doorgaans zonder veel specifieke kennis worden gebruikt.¹ De inzet ervan vereist vrijwel geen ondersteuning, oefening of onderhoud. Juist omdat de wapens klein, licht en makkelijk te bedienen zijn, kunnen ze ook door kinderen gehanteerd worden.

Kleine wapens hebben nog andere kenmerken: ze zijn goedkoop, ze zijn goed te verstoppen en over de grens te smokkelen en ze gaan lang mee. Zo kan het bekende kalashnikov-geweer volgens deskundigen ongeveer 50 jaar probleemloos functioneren als het goed wordt onderhouden. Dat betekent dat veel kleine wapens tijdenlang worden gerecycled van het ene conflict naar het volgende.²

Massavernietigingswapens

Gezien het grote aantal dodelijke slachtoffers worden kleine wapens door velen, inclusief secretaris-generaal Kofi Annan van de Verenigde Naties, de nieuwe massavernietigingswapens genoemd. In zijn Millennium Rapport noemde de secretaris-generaal kleine wapens 'één van de ergste bedreigingen voor internationale vrede en veiligheid in het nieuwe millennium'.

Onderdelen en munitie

Onderdelen voor kleine wapens zijn bijvoorbeeld schakels voor patroonbanden (verbindingsstukjes tussen kogels om er een ketting van te rijgen), nachtzichtapparatuur voor vuurwapens, wapenvizieren, trekkers of magazijnen. Bijna alle munitie is opgebouwd uit onderdelen: een slaghoedje, kruit, huls en kop (en kogelpunt). Granaten of kogels zijn voorbeelden van munitie.

1.3 Handel en tussenhandel in kleine wapens

De wereldwijde handel in wapens is een lucratieve vorm van handel waarin veel geld omgaat. De handel in kleine wapens maakt verhoudingsgewijs maar een beperkt deel uit van de totale wapenhandel.³ De impact van kleine wapens is echter enorm. Met deze wapens worden meer mensen gedood dan met andere wapens. In de meeste conflicten waar grote aantallen doden vallen, spelen kleine wapens de hoofdrol en zijn zij verantwoordelijk voor de meeste slachtoffers.

Cijfers over kleine wapens⁴

- Er zijn ongeveer 640 miljoen kleine wapens wereldwijd in omloop. Dat betekent één wapen op iedere tien personen.⁵
- Per jaar worden er meer dan acht miljoen nieuwe kleine wapens geproduceerd in 1249 bedrijven in 92 landen.
- De Verenigde Staten en de Europese Unie zijn samen verantwoordelijk voor ongeveer 75% van de totale jaarlijkse productie van kleine wapens.⁶
- Er worden jaarlijks tien tot veertien miljard munitie-eenheden geproduceerd.
- De Verenigde Staten zijn de grootste exporteurs van kleine wapens (\$ 533 miljoen).
- In Sub Sahara Afrika zijn 30 miljoen kleine wapens in omloop en in Latijns-Amerika 45-80 miljoen. In Europa circuleren tenminste 84 miljoen kleine wapens, terwijl de VS ook hierin weer op kop lopen met 248 tot 286 miljoen kleine wapens.

Naast deze grootschalige legale wapenhandel, verloopt de handel in kleine wapens ook langs andere, illegale wegen (zie voor legale en illegale handel 1.7). Zo gaat een groot deel van de handel in kleine wapens naar conflictgebieden via particuliere tussenhandelaars. Zij opereren tussen de wapenleverancier en de ontvanger van de wapens, waarbij ze de wapens transporteren of de financiële transacties tussen leverancier en ontvanger regelen.

Deze wapenmakelaardij of ‘brokering’ organiseert zich bij voorkeur vanuit landen waarvan men weet dat de controle op wapenexport onvoldoende is of gemakkelijk te omzeilen is. Eindgebruikers van de tussenhandelaars zijn vaak criminelen, rebelligroeperingen, terroristen of overheden die zich aan mensenrechtenschendingen schuldig maken.

Een in mei 2006 uitgebracht rapport van Amnesty International en TransArms ‘Dead on Time’⁷ toont aan hoe vrachtovervoerders en wapenmakelaars steeds geavanceerder te werk gaan en honderdduizenden tonnen aan wapens over de wereld verspreiden. Het rapport onthult de betrokkenheid daarbij van wapenmakelaars uit verschillende landen, waaronder Nederland.

Productie, handel en gebruik

De productie van, de handel in en het gebruik (misbruik) van kleine wapens zijn te onderscheiden activiteiten, waarbij geheel verschillende personen en (overheids)organisaties betrokken kunnen zijn. Toch zijn ze onlosmakelijk met elkaar verbonden: zonder productie en handel geen gebruik, en zonder gebruik geen productie en handel. In dit rapport worden ‘de gevolgen van kleine wapens voor kinderen’ besproken. Daarmee wordt bedoeld op de effecten die de handel en/of het gebruik en misbruik van die kleine wapens op kinderen hebben. In de gevallen waarin het slechts om een van de activiteiten gaat, dus productie, handel of gebruik, wordt dat vermeld.

1.4 Gevolgen voor kinderen

Kleine wapens zijn favoriete instrumenten in oorlogs- en conflictsituaties. Rebellen zetten ze graag in omdat ze eenvoudig te gebruiken zijn, terwijl regeringen ze aanschaffen omdat ze relatief goedkoop zijn.⁸ In landen in Afrika, Zuid-Amerika, Oost-Europa en waar ook ter wereld komen de wapens in verkeerde handen. Dit eist ieder jaar vele slachtoffers.

Kinderen worden het hardst getroffen (zie kader). Op uiteenlopende manieren staan hun leven en toekomst op het spel: ze worden gedood, ze raken psychisch of lichamelijk verwond, ze worden gehandicapt, ze worden wees, gescheiden van hun ouders, getraumatiseerd of ze moeten op de vlucht.⁹ Daarmee lopen ze grote kans om uitgesloten te worden van onderwijs, gezondheidsvoorzieningen en voedsel. Het verlies van deze basisvoorzieningen maakt kinderen extra kwetsbaar voor exploitatie en nieuwe gedwongen migratie. Kinderen worden ook zelf ingezet in gewapende conflicten, als kindsoldaat. Dan kunnen zij zowel slachtoffer als dader zijn (zie 1.5).

Andere verstrekende consequenties van kleine wapens zijn de destabilisatie van regio's, het verlengen van conflicten, het verstoren van hulpprogramma's, het ondermijnen van vredesinitiatieven, het aanzetten tot mensenrechtenschendingen en het instandhouden van een cultuur van geweld. Dit heeft eveneens grote negatieve effecten op het leven van kinderen.

Ook door de financiële implicaties heeft wapenhandel ernstige gevolgen voor kinderen. Landen in Afrika, Azië, het Midden-Oosten en Latijns-Amerika besteden samen gemiddeld per jaar 22 miljard dollar aan wapens. Dat geld kan niet worden ingezet voor het behalen van de Millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties, zoals basisonderwijs voor alle kinderen (geschat op tien miljard dollar) en het uitbannen van kindersterfte (geschat op twaalf miljard dollar per jaar).¹⁰

Slachtoffers

Schattingen gaan uit van 500.000 dodelijke slachtoffers van wapengebruik per jaar: 300.000 in oorlogen en gewapende conflicten, 200.000 in niet-oorlogssituaties¹¹

Unicef beraamde de gevolgen van conflicten in de periode 1990-2000 voor kinderen. In de meeste conflicten speelden kleine wapens een belangrijke rol.¹²

- Ruim twee miljoen kinderen *kwamen om* in oorlogen, het overgrote deel door kleine wapens.
- Er raakten meer dan zes miljoen kinderen *gewond* of voor het leven *gehandicapt*.
- Meer dan één miljoen kinderen werden wees of raakten *gescheiden* van hun ouders.
- Tien miljoen kinderen zijn *getraumatiseerd* door wat ze hebben meegemaakt of hebben gezien.
- Zo'n 20 miljoen kinderen gingen *op de vlucht* en leefden in opvangkampen en tijdelijke onderkomingen in eigen land of in het buitenland.

1.5 Kindsoldaten en kleine wapens

Kinderen worden op grote schaal ingezet in gewapende conflicten, ondanks bestaande internationale wetgeving om hen daartegen te beschermen (zie 1.8). Tussen 2001 en 2004 zouden in 21 staten kindsoldaten zijn ingezet in conflicten. Daarbij ging het zowel om regeringslegers als om rebellengroepen.¹³

Momenteel zijn ongeveer 300.000 kindsoldaten actief in meer dan 30 gewapende conflicten.¹⁴ Zo vechten er minstens 30.000 kinderen in de Democratische Republiek Congo (DRC), waarvan er 12.000 meisje zijn. In Uganda vechten 20.000 kinderen en in Colombia zijn dat er 17.000.¹⁵ Sommige kinderen melden zich vrijwillig aan, omdat het leger of de rebellengroep hen zekerheid en een dagelijkse maaltijd biedt. Vooral weeskinderen en kinderen op de vlucht blijken relatief eenvoudig te rekruteren. Echter, veel kinderen worden gedwongen om soldaat te worden. Ze vechten niet alleen, maar worden ook ingezet als boodschapper, spion, kampbewaker, kok, drager van wapens, munitie of proviand of als seksslavin voor de commandanten.

Het gewicht en het formaat van kleine wapens maken de inzet van kinderen goed mogelijk. Bovendien zijn kleine wapens in de loop van de tijd steeds ‘kindvriendelijker’ geworden. Zo is er bij het afvuren van moderne kleine wapens veel minder terugslag dan bij oudere wapens het geval was.

1.6 Oorzaken van gewapende conflicten

Kleine wapens zijn doorgaans niet de oorzaak van het ontstaan van conflicten. Ze voeden de conflicten en maken ze bloediger en dodelijker dan anders het geval zou zijn. Maar de oorzaak ligt ergens anders: in religie, politieke en economische aspiraties, grondstoffen of land, om er maar een paar te noemen. Maar over het algemeen kan gesteld worden dat hoe welvarender de burgers van een land zijn, hoe minder ze geneigd zullen zijn de (kleine) wapens op te pakken. Bestrijding van armoede, naast het opbouwen van een cultuur van dialoog in plaats van confrontatie, is daarom essentieel voor de bescherming van kinderen tegen de gevolgen van gewapende conflicten.

De oplossing van de problemen rond kleine wapens moet dan ook komen vanuit een ‘integrale aanpak’ die een antwoord biedt op het armoedevraagstuk. Zonder deze achterliggende oorzaken aan te pakken, blijven hulp aan slachtoffers en hervormingen – zoals strengere regelgeving en controle op de verspreiding van kleine wapens – een kwestie van ‘dweilen met de kraan open’.

1.7 Legale en illegale handel

Bij de handel in kleine wapens kan het grofweg gaan om drie vormen.

Legale handel is die handel waarbij de overheid actief of passief betrokken is én waarbij de handel voldoet aan de vereisten die nationale en internationale regelgeving daarvoor stellen. Bijna alle kleine wapens worden geproduceerd in fabrieken van ondernemingen die daartoe toestemming hebben gekregen van de overheid in het land waar zij zijn gevestigd. Ook een groot deel van de handel in (kleine) wapens gebeurt op legale wijze.

Illegale handel is al die handel die strijdig is met nationale en internationale regelgeving, en dus ook met bijvoorbeeld VN-wapembargo's. Het gaat om alle onwettige transacties, dus zowel die waarbij de wapens zelf onwettig of gestolen zijn als die waarbij ze legaal zijn (geproduceerd) maar onwettig worden verhandeld om vergunningen te omzeilen. Daarbij worden uiteenlopende methoden gebruikt, zoals het vervalsen of namaken van papieren of het omkopen van autoriteiten.

Handel in een schemergebied. In de praktijk is de grens tussen legale en illegale handel vaak moeilijk scherp te trekken. Zo kan het gebeuren dat kleine wapens – of onderdelen – legaal in een land worden geproduceerd, vervolgens met vergunning worden geëxporteerd naar een ander land

van waaruit ze – met kennis van het eerste land – worden doorverkocht aan een land waar mensenrechtenschendingen plaatsvinden (en waartegen een VN-wapenembargo geldt). Daarmee wordt de handel illegaal.

Een ander voorbeeld van handel in dit schemergebied is als een land levert aan een rebellengroep. Of als een bedrijf zijn licentie voor de productie van wapens (onderdelen ervan) of munitie verkoopt aan een buitenlands bedrijf dat vervolgens wapens kan verkopen zonder zich iets aan te trekken van de regelgeving van het oorspronkelijke land.

Dat dit schemergebied bestaat, heeft verschillende oorzaken. De lange levenscyclus van kleine wapens maakt het mogelijk om ze in lengte van dagen in te zetten en te verhandelen. Eén wapen kan vele conflicten ‘overleven’.

In veel landen ontbreekt de noodzakelijke wetgeving om wapenhandel te reguleren of kent de bestaande wetgeving ‘mazen’. Bovendien is dikwijls de controle op het uitvoeren van wetgeving gebrekkig. De aard van kleine wapens – klein, licht, makkelijk te verbergen – brengt met zich mee dat het ook lastig is om te voorkomen dat ze ongezien over de grens gaan. Dat alles betekent dat veel wapens die hun leven ‘legaal’ beginnen, na verloop van tijd veranderen in ‘illegale’ wapens. De meeste kleine wapens die op de zwarte markt verhandeld worden, zijn van oorsprong legaal.

1.8 Internationale regelgeving

Er zijn verschillende internationale en regionale regels die betrekking hebben op kleine wapens. Hieronder passeren die kort de revue. Daarnaast zijn er regels die beogen om de effecten die kleine wapens op kinderen hebben een halt toe te roepen. Die zijn te vinden in het internationale kinderrechtenverdrag.

1.8.1 VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind

Het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Facultatief Protocol inzake de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten bieden regels om te voorkomen dat kinderen als kindsoldaat worden ingezet en regels om kinderen te beschermen in oorlogssituaties.

Het kinderrechtenverdrag bevat verschillende rechten die verband houden met kleine wapens. Allereerst roept artikel 38 overheden expliciet op om alle uitvoerbare maatregelen te nemen om kinderen in gewapende conflicten extra te beschermen. Die verplichting komt bovenop de algemenere verplichting van staten om krachtens het internationale recht de burgerbevolking te beschermen. Ook bepaalt artikel 38 dat kinderen jonger dan 15 jaar niet mogen worden opgeroepen voor militaire dienst (het Protocol gaat uit van een leeftijdsgrens van 18 jaar).

Artikel 39 verplicht staten daarnaast om kinderen die toch slachtoffer zijn geworden van een gewapend conflict ‘passende behandeling te bieden’.

Het verdrag omschrijft ook andere rechten die relevant zijn als het over kleine wapens gaat, zoals het recht op leven en veiligheid, het recht op ontwikkeling, het recht niet gescheiden te worden van ouders, het recht op onderwijs, het recht om te kunnen spelen, het recht op gezondheid(szorg).¹⁷

1.8.2 Internationale en regionale regels

Er zijn uiteenlopende regelingen die van belang zijn voor het reguleren van de handel in kleine wapens.¹⁸ Sommige daarvan zijn juridisch bindend, andere moeten het vooral hebben van hun politieke impact. Hieronder staan de belangrijkste regels onder elkaar.

- De *United Nations Charter* is allereerst van belang. In hoofdstuk VII van dit handvest (Action with Respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Agression) staan regels over de manier waarop staten moeten reageren op situaties rond kleine wapens, bijvoorbeeld wanneer er een VN-wapenembargo tegen een land bestaat.

- Het *United Nations Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons* (zie verder 1.8.4). Dit zijn maatregelen die staten kunnen nemen om illegale (tussen)handel het hoofd te bieden. Het zijn geen bindende afspraken.
- Op Europees niveau bestaat er sinds 1998 de *European Union Code of Conduct for Arms Export*, die sindsdien is aangescherpt. In deze gedragscode staan acht criteria die betrokken moeten worden in een beslissing om een exportvergunning te geven. De enige eis waaraan kopers moeten voldoen, is dat zij niet onder een VN- of EU-embargo staan. De andere criteria zijn minder 'hard' in die zin dat de landen ze zelf kunnen interpreteren. De meeste EU-landen willen de code graag omzetten in een juridisch bindend gemeenschappelijk standpunt, maar dat is nog niet gelukt. Sommige EU-landen hielden zich in de afgelopen jaren niet aan de gedragscode en leverden aan landen waar grove mensenrechtenschendingen plaatsvinden.
- Naast de Gedragscode is het *OSCE Document on Small Arms and Light Weapons*, van belang, dat in 2000 is aangenomen. Dat bevat een lijst met criteria op basis waarvan de export van kleine wapens kan worden ontzegd. Ook dit document legt de OVSE-landen de politieke verplichting op tot het nemen van specifieke maatregelen met betrekking tot onder meer de productie, markering en registratie van kleine wapens, de controle op handel en doorvoer van kleine wapens, voorraad-beheer en het vernietigen van overtollige voorraden.
- Verder ingevulde criteria zijn te vinden in de *Best Practice Guidelines for Exports of Small Arms and Light Weapons* uit 2002 van het Wassenaar Arrangement. Dat is een organisatie van 33 van de belangrijkste wapenexporterende landen, waaronder ook Nederland.
- In 2005 is in werking getreden het Protocol against *the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition (the Firearms Protocol)* bij de UN Convention against Transnational Organized Crime. In dit protocol staan regels over de strafbaarstelling van illegale handel en over het merken van wapens. Het is het eerste internationale juridisch bindende instrument over kleine wapens. Echter, slechts 49 landen hebben dit verdrag ondertekend en geratificeerd. Het Protocol bevat geen criteria voor de doorvoer van kleine wapens.¹⁹
- Er zijn verschillende regionale afspraken gemaakt die juridisch bindend zijn, zoals het *Southern African Development Community Protocol (SADC)* en het *Nairobi Protocol*.²⁰ Deze protocollen proberen de handel van kleine wapens aan banden te leggen.
- In EU-verband zijn er afspraken gemaakt die zich specifiek richten op tussenhandel. Zo nam de EU in 2003 de *Common Position on arms brokering (EU Common Position)* aan. Dit positie-stuk richt zich op het aanpakken van tussenhandelaars die actief zijn buiten het land waarvan zij de nationaliteit bezitten. Nederland en Noorwegen namen het initiatief om daarover in 2003 in Oslo verder te praten. In december 2003 nam het Wassenaar Arrangement *Elements for Effective Legislation of Arms Brokering* aan. Daarin spraken de lidstaten af om de handel en wandel van tussenhandelaars in hun land strenger te controleren, met behulp van wetgeving. Nederland heeft nu een 'non-paper' opgesteld over tussenhandel in kleine wapens, dat ter voorbereiding op de Herzieningsconferentie (zie 1.8.4) verder in EU-kader worden afgestemd en uitgewerkt. Nederland is voorstander van een internationaal juridisch bindend instrument inzake tussenhandel. Tijdens de 60ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 2005 werd besloten tot de instelling van een expertgroep om zich nader te buigen over de kwestie tussenhandel. Tijdens de voorbereidende conferentie werd door veel delegaties gesteld dat er niet vooruit gelopen mocht worden op de uitkomst van de expertgroep.

Wapenembargo's

Wapenembargo's worden zelden ingezet. Volgens het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) waren er tussen 1990 en 2001 57 gewapende conflicten, waarvan slechts bij acht conflicten een wapenembargo werd ingezet. 'Such embargoes are usually late and blunt instruments, and the UN sanctions committees, which oversee the embargoes, have to rely largely on member states to monitor and implement them', aldus SIPRI.

Wapenembargo's kunnen illegale wapenhandel niet voorkomen zolang een effectieve (nationale) controle op internationale handel ontbreekt.

In de afgelopen tien jaar zijn alle dertien – door de Verenigde Naties opgelegde – wapenembargo's geschonden, zo blijkt uit onderzoek van Amnesty International. Dat gebeurde met name door internationale wapenhandelaars. Tussenhandelaars ofwel wapenmakelaars vormen het hart van deze clandestiene business.²¹

Ernstige mensenrechtenschendingen

Bijna alle G8 landen (onder meer Rusland, VS, UK en China) hebben de laatste jaren kleine wapens geëxporteerd naar landen waar de mensenrechten ernstig worden geschonden, zoals Algerije, India, Israël, Saoedi-Arabië en Sierra Leone.²² Ook binnen de EU – die wat gelijkgestemder is – gebeurt dat. Dit heeft onder meer te maken met het ontbreken van een definitie van de VN voor 'ernstige' mensenrechtenschendingen. Hoewel landen dan in theorie uitgaan van het respecteren van mensenrechten leveren ze soms toch aan landen waar die mensenrechten worden geschonden.

Uit het voorgaande blijkt dat er weliswaar vooruitgang is geboekt, maar dat er nauwelijks universele juridisch bindende normen bestaan op basis waarvan regeringen hun wapenhandel kunnen reguleren en controleren. Alleen de VN-wapenembargo's zijn juridisch bindend voor alle VN-leden. Er bestaat evenmin een juridisch bindend verdrag dat de activiteiten van wapenmakelaars controleert. Overigens waren er in 2004 wereldwijd minder dan 30 landen met een minimale regelgeving voor het controleren van wapenmakelaars. Nederland was een van die landen.

1.8.3 Een internationaal wapenhandelsverdrag

Tot nu toe ontbreekt, zoals gezegd, alomvattende internationale regelgeving die de handel in kleine wapens direct aanpakt en die juridisch bindend is. Uit het feit dat handel naar landen die mensenrechten schenden nog altijd plaatsvindt, blijkt bovendien dat de bestaande regels niet altijd werken. Het is onwaarschijnlijk dat kleine wapens helemaal uitgebannen kunnen worden (zie kader), dus er wordt gezocht naar andere maatregelen om de handel in kleine wapens aan banden te leggen en overheden te verplichten om alleen verantwoord handel te drijven op dit terrein. Dit zoeken heeft tot nu toe geresulteerd in een lappendeken van regelingen en voorzieningen waarin de nodige gaten, valkuilen en inconsistenties zitten.

Talrijke organisaties pleiten daarom al jaren voor de totstandkoming van een internationaal *Wapenhandelsverdrag* (*Arms Trade Treaty* (*ATT*)).²³ Zij doen dat in hun campagne 'Control Arms' (zie kader). De VN-Herzieningsconferentie in juni/juli 2006 (zie 1.8.4) vormt een cruciaal moment. Dan zal aan de orde komen of en op welke wijze een juridisch bindend wapenhandelsverdrag tot stand gebracht kan worden.

Inmiddels wordt dat initiatief gesteund door honderdduizenden individuen, honderden (internationale) ngo's en zo'n 50 staten, waaronder de EU-lidstaten, Brazilië, Canada, Cambodja, Costa Rica, Ghana, IJsland, Kenia, Mali, Nieuw Zeeland, Senegal, Sri Lanka en Tanzania.²⁴

Het verdrag richt zich op conventionele wapens, wapenonderdelen, ondersteunende technologieën en expertise.²⁵ Het bepaalt dat staten zich zullen onthouden van elke vorm van wapenhandel als deze transactie het internationale recht schendt of het risico met zich meebrengt dat de wapens gebruikt zullen worden voor mensenrechtenschendingen. In bijlage 3 staat de tekst van het verdrag. Naast dit verdrag zullen protocollen (aanvullende verdragen) de tussenhandel moeten aanpakken en de legale wapenhandel verder moeten reguleren. Zo zouden specifieke voorwaarden gesteld kunnen worden aan de papieren die nodig zijn voor de transport van wapens, voor de verkoop (end-users declaration) of aan wapenhandelaars (registratie), alsook aan het traceren van wapens (met geregelde registratiesystemen).

Uitbannen van kleine wapens?

Staten gebruiken kleine wapens voor de bescherming van hun burgers en voor zelfverdediging. Dit soevereine recht van staten op zelfverdediging wordt erkend in het VN-Handvest (artikel 51).²⁶ Het gebruik van kleine wapens is dan ook nooit volledig uit te bannen. Destijds kon de internationale gemeenschap dat wel doen met de anti-persoonsmijnen (de Ottawa Conventie).²⁷ Weliswaar gold ook daarvoor het recht op zelfverdediging, maar er waren andere aspecten die zwaarder wogen: ook na afloop van conflicten veroorzaakten de mijnen grote ellende, ze belemmerden het werk van vredesmissies en ze waren vervangbaar door andere wapens. Voor kleine wapens bestaat geen alternatief, al was het maar omdat de politie ze gebruikt in haar werk om de rechten van burgers te beschermen.

Control Arms

De campagne 'Control Arms' wordt internationaal gevoerd door Amnesty International, Oxfam International en International Action Network on Small Arms (IANSA). IANSA is een wereldwijd netwerk waarin ruim 200 ngo's participeren.

In Nederland wordt de Control Arms-coalitie vertegenwoordigd door Oxfam Novib, Amnesty Nederland en Pax Christi. Vanaf 2005 neemt Unicef Nederland deel aan de Control Arms campagne. De Control Arms campagne is geënt op de succesvolle internationale campagne tegen landmijnen, die resulteerde in een internationaal verdrag tegen antipersoonsmijnen.²⁸

Naast de inzet van de Control Arms coalitie, heeft in Nederland bijvoorbeeld ook de Raad van Kerken zich uitgesproken voor internationale afspraken en bindende regelgeving.²⁹

Better laws

VN-secretaris-generaal Kofi Annan sprak in 2001 in de International Herald Tribune over de grote problemen die kleine wapens veroorzaken: 'To fight back, we need better laws and more effective regulations. States have established international norms in the areas of nuclear non-proliferation, and banned chemical and biological weapons and anti-personnel land-mines. Yet there is no such framework of binding norms and standards to eliminate the illicit trade in small arms and light weapons.'

1.8.4 VN-bijeenkomsten over kleine wapens

Om schendingen van kinderrechten door kleine wapens krachtiger te bestrijden, ondernamen Unicef en anderen in 2001 een nieuwe actie. Ze plaatsten het thema op de agenda van de *UN Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects*, in 2001.³⁰ Deze conferentie was de eerste grote internationale conferentie rond dit thema. De problemen rond (il)legale wapenhandel, in het bijzonder in relatie tot kinderen, werden hiermee op de mondiale politieke agenda gezet.

Het *United Nations Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons (PoA)* werd aangenomen. Dit Actieprogramma beschrijft de stappen die landen moeten nemen om de handel in kleine wapens beter te reguleren en te controleren. Het zijn politiek bindende maatregelen over onder meer het opstellen van adequate wet- en regelgeving voor productie en handel in kleine wapens, markering, veilige opslag, transport en voorraadbeheer, het bijhouden van een goede registratie en de vernietiging van overschotten. Het Actieprogramma bewerkstelligde dat kleine wapens ook op nationaal niveau extra aandacht kregen.

Onvoldoende actie

Ondanks alle goede bedoelingen hebben staten tot nu toe weinig actie ondernomen om de controle op de wapenhandel te verstevigen. Uit onderzoek³² naar de daadwerkelijke activiteiten sinds het UN Programme of Action in 2001 blijkt dat nationale wetgevingen inadequaat of verouderd zijn. Meer dan 100 staten deden niets om hun wetgeving en controle op wapenhandel te verbeteren. Ruim 120 landen hebben zelfs geen onderzoek gedaan naar hun wetten en regels over kleine wapens.

Van 26 juni tot en met 7 juli 2006 is in New York de *VN-Herzieningsconferentie*³³ die een vervolg vormt op de conferentie van 2001. Deze Herzieningsconferentie is bedoeld om de implementatie van het VN-Actieprogramma onder de loep te nemen.

In 2003 en in 2005 vonden de overeengekomen tweejaarlijkse bijeenkomsten plaats. In januari 2006 vond in New York een voorbereidende conferentie voor de Herzieningsconferentie plaats. Daar klonk de roep om verdergaande implementatie en een actiever beleid en uitvoering van de in 2001 overeengekomen maatregelen in het actieprogramma. Zo werd opgeroepen om te voldoen aan de verplichtingen die staten in 2005 zijn aangegaan in een standaard over het identificeren en markeren van kleine wapens, ook al is dat instrument niet juridisch bindend. Ook werd ingegaan op de tussenhandel in kleine wapens, op de relatie tussen kleine wapens en ontwikkeling, op munitie en op eindgebruikersverklaringen (EUC).³⁴

1.9 Speciale rapporteur

In 2002 werd de huidige speciale VN-rapporteur voor mensenrechten en kleine wapens, Barbara Frey, benoemd. Zij stelde: 'Small arms have a pervasive impact on human rights, and it is thus of vital importance to highlight the impact and to outline what legal obligations states may have to take steps against such abuses'.

Frey heeft de opdracht gekregen om onderzoek te doen naar de mogelijkheden die er zijn om te voorkomen dat met kleine wapens mensenrechten worden geschonden. In haar *Draft Principles on the prevention of human rights violations committed with small arms* gaat ze vooral in op de verplichtingen voor autoriteiten. Daarnaast biedt de ontwerptekst maatregelen om mensenrechtenschendingen door individuen te voorkomen. Ten slotte verbiedt het staten om kleine wapens te verhandelen als verwacht kan worden dat de wapens gebruikt worden in landen waar mensenrechtenschendingen plaatsvinden. Het definitieve rapport wordt in augustus 2006 verwacht.

Ook Frey beoordeelt de bestaande regelgeving als onvoldoende en vindt dat er een verbinding moet zijn tussen mensenrechten en de regels om wapenhandel aan banden te leggen. Frey: 'Existing human-right standards are not enough. There needs to be further articulation of guidelines and principles that connect a state's obligation to protect the right to life and the obligation to control the transfer and misuse of small arms and light weapons'.³⁵

1.10 Unicef internationaal

Unicef heeft overal in conflictgebieden programma's rond de gevolgen van kleine wapens voor kinderen.³⁶ Zo participeert Unicef in de opvang en begeleiding van kindsoldaten in landen als Liberia, Mozambique en Rwanda. De herintegratie van deze kindsoldaten in de maatschappij vergt intensieve begeleiding.

Daarnaast steunt Unicef in nagenoeg alle oorlogsgebieden voorlichtingsprogramma's over landmijnen, waarbij scholen, media en sportclubs worden ingeschakeld. Ook mijnenruimprogramma's in Afghanistan, Bosnië, Cambodja en Mozambique staan op het programma. Daarbij worden woongebieden, scholen, ziekenhuizen, waterputten en speelterreinen als eerste schoongeveegd. Ook helpt Unicef slachtoffers van landmijnen bij hun revalidatie.

Unicef hielp bij het opzetten van programma's voor vredesonderwijs, zoals zomerkampen voor kinderen met uiteenlopende culturele achtergronden in Libanon en Bosnië. Andere programma's op dit terrein bestaan in Rwanda waar kinderen spelenderwijs leren dat een meningsverschil ook zonder geweld kan worden opgelost en in Liberia, waar een vredestheater rondtrok. In Sri Lanka is vredesonderwijs inmiddels onderdeel van het reguliere lesprogramma.

1.11 Conclusie

De ongecontroleerde verspreiding van kleine wapens en het misbruik dat van deze wapens wordt gemaakt, vormen wereldwijd een gigantisch probleem. Jaarlijks vallen er vele slachtoffers en vele daarvan zijn kinderen.

Al jaren wordt gezocht naar manieren om de handel in kleine wapens te beperken en te reguleren en te zorgen dat kleine wapens niet worden misbruikt. Juist omdat inmiddels duidelijk is dat kleine wapens zich niet aan landsgrenzen houden en het zeer eenvoudig is om ze te verhandelen en te misbruiken, is men op zoek gegaan naar internationale oplossingen. Dat heeft geresulteerd in een lappendeken van internationale regelingen, politieke afspraken en voorzieningen. In die lappendeken zitten nog veel gaten, valkuilen en inconsistenties.

Het belangrijkste gemis is het ontbreken van internationale juridisch bindende afspraken om de handel in kleine wapens te reguleren en te controleren. Daarmee blijft de regulering vooralsnog een verantwoordelijkheid van afzonderlijke staten. Veel landen hebben echter een gebrekkige wetgeving op dit punt; er bestaan ruime mogelijkheden om die wetgeving te omzeilen.

Ook het ontbreken van een juridisch bindend verdrag dat de activiteiten van wapenmakelaars aan banden legt, wrekt zich in de praktijk. Zo is het nog altijd mogelijk dat kleine wapens terechtkomen in conflictlanden of landen waarin de mensenrechten geschonden worden.

Er wordt al jaren gepleit voor een internationaal wapenhandelsverdrag. In juni/juli 2006 biedt de VN-Herzieningsconferentie de eerste mogelijkheid om dat verdrag een stap dichterbij te brengen.

2 NEDERLAND EN KLEINE WAPENS

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de rol van Nederland in het proces van de wereldhandel in kleine wapens. Allereerst komt haar positie in internationale besluitvormingsprocessen aan de orde. Vervolgens concentreert het rapport zich op de activiteiten van Nederland rond kleine wapens: de productie, de invoer, de uitvoer en de doorvoer van kleine wapens. Daarbij speelt de positie van Nederland als ‘wereldhandelsnatie’ een belangrijke rol. Het hoofdstuk sluit af met de belangrijkste conclusies.

Madina, girl in Tsetsenië

*Madina: ‘I don’t remember much from the first war. I think I was only 4 at that time. But when the second war started, I was in 3rd grade at school. I remember the airplanes in Grozny and how we all got on a car and fled to a village, then on to Ingushetia. There we were refugees, and I didn’t go to school again that year’.*³⁷

Celestin from Congo

*‘My name is Celestin. I am 14 years old and I am from a village not far away from Bunia, here in Ituri District. My father was shot dead in an attack. That’s why I ran away to fight 2 years ago. For 5 months, we had military training. It was very hard. We got whipped all the time and didn’t have much to eat. We were about 15 boys in our group. There were also 5 girls. I was trained to be an escort and bodyguard. I know how to shoot an SMG (sub-machine gun) and a G-2 (rifle).’*³⁸

2.2 Nederland in internationaal opzicht

Nederland heeft een voortrekkersrol in internationale pogingen om de handel in kleine wapens te beperken en beter te controleren. Zo nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in december 2005 op initiatief van Nederland een resolutie aan waarin is afgesproken dat de lidstaten van de VN aandacht moeten hebben voor het effect dat de illegale handel in kleine wapens heeft op ontwikkelingslanden, met name waar het gaat om armoede.³⁹

De Nederlandse regering heeft binnen de internationale gemeenschap herhaaldelijk gepleit voor het aanscherpen en ontwikkelen van regels rond wapenhandel. Zo richtte haar pleidooi zich onder meer op het merken van wapens (of onderdelen ervan) zodat deze beter zijn te traceren. Ook het versterken van wetgeving om tussenhandelaars beter te kunnen aanpakken, is een duidelijk voorbeeld van de actieve inzet van Nederland.

Over het internationale wapenhandelsverdrag (zie 1.8.3) heeft de Nederlandse regering zich in beginsel positief uitgelaten. Voor de implementatie van dit verdrag heeft Nederland echter vooralsnog nauwelijks actie ondernomen.⁴⁰

In april 2005 stuurde een PvdA-GroenLinks-motie⁴¹ aan op een actievere opstelling van Nederland, maar deze motie werd verworpen.⁴² Minister Bot van Buitenlandse Zaken liet per brief weten dat de regering weliswaar voorstander is van een verdrag, maar dat gezien de huiver voor een verdrag bij veel landen, het voor de hand ligt als tussenstap te werken aan een politiek bindend instrument, zoals richtlijnen binnen het kader van de VN.⁴³ ‘Politiek bindende’ afspraken hebben echter per definitie een beperktere betekenis. Ze zijn immers niet juridisch afdwingbaar en dus vrijblijvend. In de praktijk worden dit soort afspraken nogal eens opzij gezet.

In de aanloop naar de VN-conferentie in juni/juli 2006 lijkt de regering toch iets voortvarender te willen gaan handelen. In antwoord op Kamervragen schreef minister Bot in november 2005: 'Het ATT bestaat tot dusver nog niet, maar de beginselen die aan het voorstel tot het verdrag ten grondslag liggen, zijn ook van toepassing op de controle op overdrachten van kleine en lichte wapens [...]. Het is inderdaad de Nederlandse inzet deze principes te agenderen voor de Herzieningsconferentie van het VN-Actieprogramma inzake kleine en lichte wapens. Zo zal worden getracht de criteria voor de controle op overdrachten van kleine wapens waarnaar het Actieprogramma verwijst, nader uit te werken tijdens de conferentie, in lijn met de voorstellen voor het ATT'.⁴⁴ Over de mogelijkheid van een snelle inwerkingtreding van een juridisch bindend verdrag bleef de minister echter pessimistisch: 'De regering zet zich in voor een juridisch bindend verdrag als einddoel, maar realiseert zich dat een politiek bindend instrument als tussenstap nodig kan zijn. Belangrijkste struikelblok blijft de opstelling van grote wapenexporterende landen buiten de EU'.⁴⁵ De regering heeft toegezegd in bilaterale contacten met deze landen te zullen pleiten voor het verdrag.⁴⁶

In een brief van 28 april 2006 aan de Kamer stelt de regering: 'Naar verwachting zal er inhoudelijk veel overlap zijn tussen de afspraken over de handel in kleine en lichte wapens – de bovengenoemde transfer controls die idealiter tijdens de Herzieningsconferentie kunnen worden gemaakt –, en elementen van een nog uit te werken internationaal wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty, ATT) dat gaat over alle conventionele wapens. Een ATT zal op zich geen onderwerp van discussie zijn tijdens de Herzieningsconferentie, omdat het actieprogramma slechts betrekking heeft op kleine en lichte wapens. Daarom beoogt de EU binnen het kader van het actieprogramma momentum te creëren voor de lancering van een ATT-proces. Het streven van de EU is dit najaar een resolutie in te dienen in de VN, die dit proces moet inluiden. Voor het succes van een dergelijke resolutie zal het nodige lobbywerk moeten worden verricht'.⁴⁷

Nederland en het VN-Actieprogramma

In juli 2005 vond de laatste tweejaarlijkse bijeenkomst plaats van de landen die betrokken zijn bij het Actieprogramma (zie 1.8.4). Eén van de conclusies was dat er weliswaar belangrijke vooruitgang geboekt was, maar dat verdere actie nodig was om te voldoen aan de verplichtingen uit het programma.⁴⁸ Door de eenzijdige focus op illegale handel in kleine wapens blijven er veel problemen bestaan. Zo stelde minister van Buitenlandse Zaken Van Aartsen in 2001: 'It is my firm conviction that the illicit trade cannot be tackled without involving the legal arms trade: we must further regulate the legal trade in arms, small weapons included, in order to prevent 'spill over' into the illegal arms trade'.⁴⁹ Dit verband tussen legale en illegale wapenhandel pleit voor algemeen beleid om de handel en verspreiding van kleine wapens te beperken. De eerstkomende mogelijkheid om tot zulk beleid te komen, is tijdens de Herzieningsconferentie in zomer 2006. Het internationale wapenhandelsverdrag (de ATT⁵⁰) is daarvoor hét geëigende instrument.

2.3 De productie van kleine wapens in Nederland

In Nederland worden nauwelijks kleine wapens geproduceerd. Tot in de jaren negentig had Nederland een redelijk uitgebreide munitie-industrie, maar de meeste bedrijven gingen failliet.⁵¹ Wel zijn er nog enkele bedrijven die onderdelen voor kleine wapens, zoals schakels voor patroonbanden en nachtzichtapparatuur voor vuurwapens, of munitie produceren.⁵² De Metaalwarenfabriek Tilburg is wereldwijd één van de marktleiders in de productie van schakels voor patroonbanden. Met name de zogenaamde kleinkaliberschakeltjes (5,56; 7,62; 12,7 mm) worden gebruikt voor automatische wapens. Het bedrijf Photonis-DEP BV in Roden⁵³ produceert beeldversterkerbuizen voor nachtkijkers. Deze onderdelen voor nachtkijkers worden veelal geclassificeerd als 'dual use' goederen omdat ze voor zowel militaire als civiele mogelijkheden kunnen worden gebruikt (zie 2.5.3).

2.4 Invoer van kleine wapens in Nederland

In Nederland is wapenbezit wettelijk geregeld. Voor het bezitten van vuurwapens en niet-vuurwapens, zoals messen, is een specifieke vergunning nodig. De Wet Wapens en Munitie (WWM) en de Regeling en Circulaire Wapens en Munitie regelen dat.⁵⁴

Toch blijkt er sprake te zijn van een stijging van het wapenbezit in Nederland, ook al is onduidelijk of dit een lichte of een explosieve stijging is. Onderzoek⁵⁵ toont aan dat de meeste in Nederland aanwezige illegale vuurwapens afkomstig zijn uit België, Duitsland, Italië, Servië en Montenegro en Tsjechië. Wapensmokkel vindt ook via andere landen plaats, bijvoorbeeld via Portugal.

De wapens worden vaak in kleine hoeveelheden naar Nederland gesmokkeld, gecombineerd met nevenhandel. Vuurwapens komen vervolgens in Nederland in het criminele circuit terecht. Binnen dit circuit is het gemakkelijk om aan een vuurwapen te komen. Buiten dat 'gesloten' circuit is het veel lastiger om een wapen te bemachtigen, aldus de onderzoekers.⁵⁶

Wapenbezit en -gebruik

In veel landen is de aandacht (van de media) voor wapenbezit en -gebruik door jongeren de afgelopen jaren toegenomen. Schietpartijen door scholieren in de Verenigde Staten⁵⁷ en bijvoorbeeld Duitsland⁵⁸, waren daar directe aanleiding voor.

In 2000 stelden wetenschappers en politiemensen in het Tijdschrift voor Criminologie dat het met het wapenbezit onder jongeren in Nederland nog wel meeviel.⁵⁹ Nederlandse jongeren kunnen echter wel degelijk aan wapens komen, zoals ook bleek in 2004. In dat jaar schoot een leerling zijn leraar op een school in Den Haag dood.^{60 61}

In november en december 2005 werden in Zuid-Holland vijf mensen aangehouden voor betrokkenheid bij wapenhandel. Drie van hen waren als jongerenwerker werkzaam bij een welzijnsorganisatie in Spijkenisse. De hoofdverdachte, één van de jongerenwerkers, wordt ervan verdacht als tussenpersoon richting internationale wapenhandelaars verantwoordelijk te zijn voor de invoer van wapens in Nederland.⁶²

2.5 Export van kleine wapens uit Nederland

Als het gaat om wapens in het algemeen behoort Nederland tot de ‘top 20’ van exporterende landen. Vergeleken bij landen als de VS, Rusland of Frankrijk valt de export uit Nederland echter in het niet. Er worden op Nederlands grondgebied vooral onderdelen van grotere wapensystemen gemaakt en uitgevoerd.

Nederland produceert zelf – zoals gezegd – geen kleine wapens en de export van deze wapens over de periode 1997-2004 betreft slechts een percentage van 0,15% van de totaal afgegeven exportvergunningen voor militaire goederen.

Waarde van de afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen (1997-2004, in mln euro's)

<i>Jaar</i>	<i>Klein kaliber wapens</i>	<i>Totaal</i>	<i>% klein-kaliber wapens</i>
1997	0,64	1106,32	0,058%
1998	0,82	431,86	0,190%
1999	0,68	366,34	0,186%
2000	0,91	416,57	0,218%
2001	0,36	652,90	0,055%
2002	3,50	450,33	0,777%
2003	0,67	1150,80	0,058%
2004	0,19	644,25	0,029%
1997-2004	7,77	5219,37	0,149%

Bron: Jaarrapportages wapenexportbeleid 1997-2004, ministerie van EZ

In antwoord op Kamervragen over de export van kleine wapens vanuit Nederland schrijft de regering in november 2005 dan ook: ‘Nederland produceert geen kleine en lichte wapens en vernietigt overtollige voorraden kleine en lichte wapens’.⁶³

Toch geven de cijfers een enigszins vertekend beeld omdat de onderdelen voor kleine wapens die Nederland produceert en uitvoert, niet in deze rapportage zijn opgenomen. Zo bedroeg de totale uitvoer van kleine wapens, munitie en onderdelen in 2004 en de eerste tien maanden van 2005 in totaal zo’n 28 miljoen euro voor ongeveer 530 afgegeven uitvoervergunningen.⁶⁴ In totaal werden in deze periode 1.700 vergunningen afgegeven met een waarde van 1.334 miljoen euro.⁶⁵

Kogelpunten

Een ander minuscule munitieonderdeel dat veelvuldig vanuit Nederland uitgevoerd wordt, is de kogelpunt. De meeste van deze kogelpunten komen oorspronkelijk uit Zuid-Afrika of Servië en Montenegro. Ze gaan nagenoeg allemaal naar andere EU-lidstaten.

2.5.1 Exportvergunningen

Jaarlijks worden vele exportvergunningen voor kleine wapens, onderdelen of munitie afgegeven. Volgens het ministerie van Economische Zaken gaat het meestal om pistolen of geweren die bedoeld zijn voor sport- of jachtdoeleinden. Het gaat dan vaak om één of enkele exemplaren. Over de afgelopen vijftien jaar waren veruit de meeste vergunningen voor exporten naar Duitsland. In waarde echter is de Verenigde Staten al jaren de grootste afnemer. Zo werden in 2001 vergunningen afgegeven met een waarde van ruim tien miljoen euro. Het ging daarbij om de export van onderdelen voor pistolen en geweren naar de VS.

De in omvang grootste vergunningen werden verstrekt voor leveringen van wapenonderdelen, zoals trekkers, vizieren, enzovoort. Volgens het ministerie van Economische Zaken kwamen deze onderdelen van een Nederlandse fabrikant gespecialiseerd in fijnmetaalbewerking en waren ze bedoeld voor een 'bekende Amerikaanse producent van revolvers' die zijn producten ook aan de particuliere markt aanbiedt.⁶⁶

Top 5 uitvoervergunningen kleine wapens (januari 2004-oktober 2005) – aantal			Top 5 uitvoervergunningen kleine wapens (januari 2004 – oktober 2005) - waarde		
Nummer	Land	Aantal	Nummer	Land	Waarde (euro)
1	Duitsland	259	1	Verenigde Staten	4.442.888
2	Frankrijk	61	2	Frankrijk	4.398.617
3	Verenigde Koninkrijk	41	3	Zweden	4.043.103
4	Verenigde Staten	33	4	Verenigd Koninkrijk	3.901.757
5	Zweden	29	5	Italië	2.838.046 ⁶⁷

Bron: Maandrapportages afgifte vergunningen militaire goederen, www.exportcontrole.ez.nl

2.5.2 Export naar specifieke landen

Opvallend is de export van onderdelen en munitie voor kleine wapens naar een aantal specifieke landen. Het gaat daarbij om landen waar volgens het ministerie van Buitenlandse Zaken en mensenrechtenorganisaties schendingen van mensenrechten plaatsvinden. Zo vond er een omvangrijke export plaats naar Brazilië en werden er in de afgelopen tijd schakels, of onderdelen daarvoor, uitgevoerd naar onder meer Turkije, Ecuador, Colombia, Pakistan, Egypte, Maleisië en Zuid-Korea. Dat Nederland daarbij zoekend is naar haar juiste positie, blijkt duidelijk uit de volgende voorbeelden.

In de periode 1993-2001 gaf de Nederlandse regering veel vergunningen af voor de export van onderdelen van kleine wapens naar *Brazilië* (zie kader). Het ging daarbij in bijna alle gevallen om schakels voor patroonbanden, verbindingstukjes tussen kogels om er een ketting van te rijgen.⁶⁸ Zo werden er tussen de 12 en 63 miljoen schakels naar Brazilië geëxporteerd (1,26 miljoen euro).⁶⁹ Voor zover bekend vraagt de Nederlandse overheid bij afgifte van de exportvergunningen geen garanties dat de schakels niet in het illegale vuurwapencircuit terecht komen. Noch worden er voorwaarden gesteld voor de doorvoer via Brazilië naar andere landen. Organisaties wijzen op een levendige wapensmokkel aan de Braziliaanse grenzen.⁷⁰

Brazilië

Dit land kampt met grote problemen waar het gaat om wapens. De invoer is groot en in de Braziliaanse krottenwijken (favelas) is (drugs)criminaliteit een van de belangrijkste inkomensbronnen. Groot-schalige bendes en de politie voeren daarbij een gewelddadige strijd.⁷¹

Kinderen zijn zelf actief in deze bendes of lopen gerede kans om slachtoffer te worden van buitensporig politiegeweld. Amnesty International zette enkele alarmerende feiten met betrekking tot jongeren, geweld en kleine wapens in Brazilië op een rij⁷²:

- het aantal moorden in de stedelijke centra behoren tot het hoogste ter wereld;
 - volgens officiële statistieken zijn tussen 1999 en 2004 bijna 10.000 mensen door de politie gedood in de staten Rio de Janeiro en São Paulo alleen;
 - de meerderheid van de slachtoffers van politiegeweld bestaat uit donkere jongeren afkomstig uit sociaal-economisch zwakkere milieus, van wie velen zonder strafblad;
 - volgens de UNESCO, de organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur, hebben jongeren tussen 15 en 24 jaar dertig keer zoveel kans als personen uit andere groepen om door moord om het leven te komen;
 - er zijn ongeveer 17 miljoen kleine wapens in Brazilië, waarvan 15 miljoen in handen van privépersonen;
 - de meerderheid van de in beslag genomen wapens bestaat uit revolvers en pistolen, maar het aantal machinegeweren en dergelijke stijgt;
 - driekwart van de wapens die in beslag genomen worden, zijn in het land zelf gemaakt.⁷³
- Brazilië is het land met de meeste vuurwapengerelateerde doden per jaar in de wereld.⁷⁴

Pablo

Since he was only two years old, Pablo has lived with violence every day of his life. He was at home with his family in Rio de Janeiro, when drug dealers invaded their home, shooting and killing his father who worked for a rival drug-dealing faction. Six years later, he saw the same thing happen to his mother. Living amid poverty and drug-dealing is all Pablo, now 12, has ever known.

Ook in *Colombia* woedt al jaren een bloedige strijd tussen het regime en gewapende guerillagroeperingen, waarin kleine wapens een belangrijke rol spelen. ‘De mêlee van revolutionaire, maffia- en paramilitaire organisaties maakt Colombia tot één van de gewelddadigste landen ter wereld’, aldus het ministerie van Buitenlandse Zaken.⁷⁶

Het interne conflict in Colombia levert spanningen in de regio op, waar daarnaast nog een langdurig grensconflict met Venezuela speelt. Redenen genoeg voor de Nederlandse regering om in augustus 2003 een uitvoervergunning voor machinegeweren naar Colombia te weigeren. Eerder – in 1997 – leverde Nederland nog wel ongeveer een miljoen schakels aan Colombia.⁷⁷

In 1998 verklaarde de regering, bij monde van minister van Buitenlandse Zaken Van Mierlo, dat ‘leveranties aan de Turkse Land- en Luchtmacht in beginsel niet worden toegestaan, vanwege het risico dat het geleverde materieel wordt ingezet in het conflict in Zuid Oost Turkije’.⁷⁸ Dat risico geldt zeker voor de miljoen schakels die Nederland een jaar eerder naar *Turkije* exporteerde.⁷⁹

In 1995 leverde Nederland schakels voor patroonbanden aan *Ecuador*. In datzelfde jaar voerde dit land een korte grensoorlog met Peru, naar aanleiding van een al langer durend grensconflict. Dat voorbeeld geeft aan hoe lastig het soms kan zijn om historische problemen tussen landen – of in landen zelf – mee te wegen in exportbeslissingen. Dit conflict in Ecuador sluimerde al sinds 1941 en laaide onverwachts op in 1995.

Pakistan, Egypte, Maleisië en Zuid-Korea gelden als landen die in spanningsgebieden liggen en die bij het ministerie van Buitenlandse Zaken bekend staan om de mensenrechtenschendingen die er plaatsvinden.⁸⁰ Nederland weigerde dan ook uitvoervergunningen voor militair materieel, zoals voor Pakistan en Egypte. Bij het niet toekennen van een exportvergunning naar Egypte ging het om patroonschakels die niet mochten worden uitgevoerd wegens spanningen in de regio, eind 1999.⁸¹ Deze weigering werd later ingetrokken op grond van gewijzigd beleid.⁸²

Dat Nederland zoekende is naar een beleid, blijkt ook uit het feit dat in 2004 een exportvergunning werd afgegeven voor de uitvoer van ruim 400 YPR-pantservoertuigen, uitgerust met 12.7mm of 25mm wapens, naar *Egypte*. Dit terwijl in de periode 1999-2003 tot zeven keer toe een exportvergunning voor leveranties aan Egypte werd geweigerd, onder meer vanwege de situatie in de regio en de houding van Egypte ten opzichte van de internationale gemeenschap.⁸³

We kunnen kortom concluderen dat het Nederlandse exportbeleid op papier weliswaar zeer verantwoord is, maar dat het in de praktijk nogal eens gebeurt dat grote partijen worden uitgevoerd naar landen waarheen Nederland normaliter niet wil exporteren. Economische belangen lijken het op die momenten te winnen van de wil om wapenhandel te reguleren en mensenrechten te beschermen.

2.5.3 Dual use goederen

Sommige onderdelen van kleine wapens worden geclassificeerd als ‘dual use’ goederen. Ze kunnen voor zowel militaire als civiele mogelijkheden worden gebruikt, zoals beeldversterkerbuizen voor nachtkijkers. Zo wordt bij beeldversterkerbuizen gesproken over verschillende ‘generaties’: eerste generatiebuizen zijn niet vergunningsplichtig, terwijl voor tweede (dual-use) en derde generatiebuizen (waarschijnlijk als militaire goederen) wel een vergunning vereist is.

Ten aanzien van deze dual use goederen ontbreekt een duidelijke lijn in de afgifte dan wel de weigering van uitvoervergunningen. De volgende voorbeelden zijn wat dat betreft illustratief.

Van 1998 tot 2005 werd er voor de uitvoer van beeldversterkerbuizen een vergunning naar India afgegeven, hoewel tegen dat land een wapenembargo was ingesteld.^{88 85} In de zelfde periode (1998-2005) golden er Europese wapenembargo's tegen Birma, de voormalige Republiek Joegoslavië en Ivoorkust. Daarin werden beeldversterkerbuizen expliciet genoemd.⁸⁶

Eerder leverde Delft Electronic Products buizen aan China. Ook tegen dit land bestond een wapenembargo.^{87 88} Opvallend is de spagaat die Nederland maakt. Eerst (1988) spant zij zich in voor een duidelijker gedefinieerd breed wapenembargo. Vervolgens maakt zij bij het verstrekken van exportvergunningen juist gebruik van een enge interpretatie, laat na te controleren wat het uiteindelijke doel is, slaat geen acht op het risico van gebruik voor interne repressie. Uit beantwoording van Kamervragen over de levering van beeldversterkerbuizen naar China – waarvoor een andere EU-lidstaat de vergunning had geweigerd – blijkt dat Nederland op dit punt minder streng is dan andere Europese landen.⁸⁹

Andere klanten voor beeldversterkerbuizen waren onder meer Israël, Nepal, Pakistan, Rusland, Taiwan, Zimbabwe⁹⁰ en Zuid-Korea. Allemaal landen die zich in spanningsgebieden bevinden, waar interne conflicten spelen of waar mensenrechtenschendingen veelvuldig voorkomen.

Van januari tot en met oktober 2005 werden er verschillende vergunningen afgegeven voor de export van beeldversterkerbuizen naar met name China. Bijna alle vergunningen noemen als doel het gebruik voor politie, douane of beveiliging. Tegen China geldt echter eveneens een wapenembargo. Of en hoe de Nederlandse regering controleert of de goederen daadwerkelijk worden gebruikt voor het opgegeven doel – zoals beveiliging van de Olympische Spelen in Peking in 2008 – is onduidelijk.

Andere afnemers van dual use-goederen zijn India, Turkije, Saoedi-Arabië en Israël⁹¹, alle landen waar de mensenrechtensituatie en spanningen binnen het land redenen zouden kunnen zijn om de export te weigeren. Soms vermeldt de vergunning expliciet dat de goederen bedoeld zijn voor militair gebruik.

2.5.4 Controle op export

Gezien de toenemende aandacht in VN-verband en de grote internationale campagnes die Nederland steunt, zou het in de lijn der verwachting liggen dat de controle op uitvoer van (onderdelen van) kleine wapens is verscherpt. Ook in haar jaarrapportages over wapenexportbeleid geeft de regering aan dat zij voldoet aan alle internationale verplichtingen op dit gebied.

De praktijk blijkt daarmee echter nog niet volledig in lijn. Zo ‘slippen’ de hiervoor genoemde leveringen van kleine wapens (of onderdelen ervan) aan landen waar mensenrechtenschendingen plaatsvinden, er toch nog tussendoor.

Het valt bovendien te betwijfelen of er daadwerkelijk effectieve controle op uitvoer plaatsvindt en of de douane en andere opsporingsdiensten over voldoende mensen en middelen hiervoor beschikken. De douane stelt dat zij ‘in veel gevallen alleen [te] controleren op wapens en munitie als bij een fiscale of accijnscontrole verdenkingen ontstaan in deze richting’.⁹² De Rekenkamer voegt daar nog aan toe: ‘Bovendien geven de ministers van Economische Zaken en van Justitie niet of beperkt aan hoe de controle op wapens, munitie en strategische goederen moet plaatsvinden’.⁹³ Deze uittalingen in combinatie met de roep van de ECD om meer personeel (zie 2.6.2), leveren het beeld op dat het exportbeleid van Nederland slechts op papier kwalitatief goed is.

Het blijkt relatief gemakkelijk om via omwegen en doorverkoop, al dan niet via gefingeerde leveranties, een effectieve exportcontrole te omzeilen. De Rekenkamer zei hierover: ‘Een beperking van het systeem van de grenscontroles op het gebied van wapens en munitie is het gebrek aan harmonisatie tussen de lidstaten. Dit brengt met zich mee dat wapens en munitie op een legale manier binnen de EU gebracht kunnen worden door gebruik te maken van landen die minder strenge regels hanteren. Eenmaal binnen de EU kunnen, bij gebrek aan controle, deze wapens zich min of meer vrijelijk bewegen tussen lidstaten’.⁹⁴

Exportvergunningen bieden geen garantie dat wapens niet in verkeerde handen zullen vallen. Nederland laat na om goed te controleren wat er met legaal geëxporteerde wapens gebeurt. Er zou alleen een vergunning gegeven mogen worden als er een degelijke end-users declaration is, waarin staat dat het product alleen voor een bepaald doel in een bepaald land wordt gebruikt. Met het vereiste van een eindgebruikersverklaring wordt echter nogal soepel omgegaan. Zo zei staatssecretaris Van Gennip van Economische Zaken in maart 2005 nog in de Tweede Kamer tijdens het debat over wapenexportbeleid: ‘Bij export van componenten naar bondgenoten is het niet altijd duidelijk aan wie de systemen verkocht gaan worden en waarin die componenten worden verwerkt. Nederland vertrouwt er dan op dat de bondgenoten in staat zijn om hun eigen export te controleren’.⁹⁵ Ook eerdere uitspraken wijzen in die richting.

2.5.5 Illegale export

Zoals bij vrijwel iedere illegale activiteit, is er nauwelijks zicht op de omvang van de illegale export van kleine wapens vanuit Nederland. Openbaar onderzoek ontbreekt. Onbekend is in hoeverre politie, AIVD, Europol en Interpol enig inzicht hebben in de omvang van het probleem.⁹⁶

Er zijn argumenten voor en tegen de veronderstelling dat kleine wapens illegaal uit Nederland worden geëxporteerd. Zo opperde de voorzitter van de Nederlandse Industriële Inschakeling Defensieopdrachten (NIID) dat illegale export geen grootschalige omvang zal hebben, omdat er in Nederland geen (legale) productie van dit soort wapens plaatsvindt.⁹⁷

Daar tegenover staat de belangrijke rol die Nederland speelt in de internationale handel, gekoppeld aan de relatief eenvoudige manier om kleine wapens de grens over te smokkelen.⁹⁸ Bovendien geldt voor kleine wapens en onderdelen dat zij wel degelijk verhandeld kunnen worden vanuit landen waar ze niet worden geproduceerd.

2.6 Doorvoer van kleine wapens door Nederland ⁹⁹

Nederland is een van de belangrijkste doorvoerlanden. Een zesde van alle wereldhandel verloopt via Nederland en dat is verrassend veel voor zo'n klein land.¹⁰⁰ De goederenstromen die dagelijks ons land passeren zijn uiteraard onmogelijk allen te controleren.¹⁰¹ Ook wapens passeren ons grondgebied in grote hoeveelheden, via de Nederlandse luchthavens en havens. Ze verblijven daar korte tijd of voor een langere periode, maar wapens die onder de doorvoerregeling vallen komen niet in Nederlands bezit.

De Nederlandse overheid beseft steeds meer dat de doorvoer beter gecontroleerd en gereguleerd moet worden. Dat heeft geresulteerd in aanpassingen van de wetgeving. Sinds 2003 is er een meldplicht voor de doorvoer van kleine wapens en onderdelen.¹⁰²

2.6.1 Langzame doorvoer

Er is sprake van langzame doorvoer als:

- de producten langer dan een bepaalde periode in Nederland blijven (45 dagen bij vervoer over zee, 20 dagen bij ander vervoer); of
- in Nederland een economisch relevante bewerking ondergaan.¹⁰³

Voor langzame doorvoer geldt een vergunningsplicht. Maar die plicht geldt niet voor doorvoer vanuit of naar een groep '*bevriende landen*': de lidstaten van NAVO en EU – met uitzondering van de landen die op 1 mei 2004 toetraden – en daarnaast Australië, Nieuw-Zeeland, Japan en Zwitserland. Er wordt verondersteld dat deze landen zelf afdoende controle uitvoeren.

Het grootste deel van het aantal wapens dat Nederland passeert, wordt juist vanuit deze landen verhandeld. Daarmee valt aldus een belangrijk deel van de wapendoorvoer buiten de normale, gewenste controle door Nederland.

2.6.2 Snelle doorvoer

Alle doorvoer die niet als langzame doorvoer wordt beschouwd, valt onder de regels voor snelle doorvoer:

- er is *geen vergunningsplicht*. Wel bestaat de mogelijkheid om deze ad hoc op te leggen;
- voor alle wapentechnologie uit de lijst militaire goederen¹⁰⁴ bestaat er, sinds eind 2004, een *meldplicht*. Tot die tijd gold de meldplicht alleen voor kleine wapens;
- voor goederen die binnen de categorieën II en III van de Wet Wapens en Munitie (WWM) vallen, zoals bijna alle vuurwapens, moet een *consent* worden aangevraagd voor in-, uit- en doorvoer naar een andere EU-lidstaat. Bij doorvoer via een andere EU-lidstaat informeert de Centrale Dienst voor de In- en Uitvoer (CDIU) de autoriteiten in het land van bestemming over de doorvoer. Of andere landen Nederland in soortgelijke gevallen ook informeren, is niet bekend;
- als de vervoerder zowel een consent als een melding moet doen, dan volstaat een consent-aanvraag. Deze wordt dan ook als melding beschouwd;
- als de wapens niet worden overgeladen, vervalt de meldplicht. Wel is een consent tot binnenkomen verplicht.

De effectiviteit van deze verbeterde regelgeving staat of valt met de uitvoering daarvan. De berichten daarover zijn weinig hoopgevend. Zo is controle zeer moeilijk omdat de bevoegde instanties nauwelijks zicht hebben op de snelle doorvoer.

Een ander obstakel vormt de Wet Wapens en Munitie zelf. Deze bepaalt expliciet dat Nederland alleen dan bevoegd is om bijvoorbeeld een vervoermiddel te doorzoeken als er sprake is van ernstige en concrete verdenking van een strafbaar feit waarbij wapens zijn gebruikt.¹⁰⁵

In de praktijk betekent het dat lading die het vervoermiddel niet verlaat, alleen wordt gecontroleerd als er verdenkingen op fiscaal- of accijnsgebied zijn. Dat en het relatief eenvoudig vervalsen van ladingpapieren, maakt het eenvoudig om geen of een onjuiste melding van wapendoorvoer te doen. Doorvoer wordt door de douane niet als prioriteit beschouwd, waardoor in de praktijk nauwelijks controle plaatsvindt.

De FIOD-ECD, de opsporingsdienst van de Belastingdienst, heeft aangegeven meer personeel nodig te hebben voor de controle op wapendoorvoer.¹⁰⁶

Soort doorvoer	Wapencategorie	Handelsrelatie	Vereiste controle
Snelle doorvoer	Categorieën II en III Wet Wapens en Munitie Wapentechnologie lijst militaire goederen (overig)	Naar EU-lidstaten	Consentaanvraag en ad-hoc vergunningsplicht Meldplicht en ad-hoc vergunningsplicht
Langzame doorvoer		Van of naar 'beviende landen' Overige landen	Controle door 'beviend land' Vergunningsplicht

2.6.3 Omvang, samenstelling en eindbestemming van de doorvoer

Over de omvang van de doorvoer van wapens via Nederland is weinig bekend. Tot 2002 bracht de overheid hierover niets naar buiten. In de 'Jaarrapportage Wapenexportbeleid 2002' zijn voor het eerst cijfers over *afgegeven vergunningen* voor doorvoer opgenomen. Uit de cijfers sindsdien blijkt dat er in totaal voor respectievelijk 2,84 miljoen (2002), 0,99 miljoen (2003) en 2,26 miljoen euro (2004) aan vergunningen verleend is.

**Waarde van de afgegeven vergunningen voor doorvoer van militaire goederen
(2002-2004 – in mln euro's)**

<i>Land</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>
Andorra	0,10	-	0,05
Bulgarije	-	-	0,03
Estland	0,05	0,10	-
Hongarije	0,07	-	-
Israël	1,46	-	-
Kazachstan	-	-	0,05
Kroatië	-	0,09	0,03
Letland	0,03	-	-
Litouwen	0,07	-	-
Noorwegen	0,25	0,08	0,50
Oekraïne	0,15	0,12	-
Polen	0,03	0,05	-
Qatar	-	-	0,10
Roemenië	0,02	0,06	0,10
Rusland	0,15	-	0,50
Saoedi-Arabië	-	0,05	-
Slovenië	0,06	-	0,06
Slowakije	0,10	0,08	-
Tsjechische Republiek	0,02	-	-
Turkije	-	-	0,03
Verenigde Arabische Emiraten	-	0,10	-
Verenigde Staten	-	0,07	0,58
Zuid-Afrika	0,25	-	0,03
Zwitserland	0,03	0,20	0,20
Totaal	2,84	0,99	2,26

Bron: Jaarrapportages wapenexportbeleid

Waar de totale wapendoorvoer via Nederland geschat wordt op tussen de 0,7 en 1,9 miljard euro¹⁰⁷, betekent dit dat voor nog geen half procent van deze doorvoer een vergunning afgegeven is. Alleen van dit kleine deel van de wapendoorvoer werd openbaar gemaakt om welke goederen het gaat en naar welke landen deze zijn vervoerd.

Onbekend is dus welke omvang de *doorvoer waarvoor geen vergunning vereist is*, heeft. Minister Bot van Buitenlandse Zaken stelde in oktober 2005 dat het gaat om tientallen verzoeken tot doorvoer per week.¹⁰⁸ Staatssecretaris Wijn van Economische Zaken verwachtte in 2002 per week ongeveer 100 meldingen in het kader van de Wet Wapens en Munitie en 10 à 20 doorvoermeldingen op grond van de In- en Uitvoerwet.¹⁰⁹

Het ministerie van Economische Zaken ging twee jaar daarna uit van een berekening waarbij nog maar vier doorvoermeldingen per week werden verwacht.¹¹⁰ In de Tweede Kamer werd over de periode van januari 2001 tot april 2003 gesproken over in totaal 88 verplichte meldingen, ongeveer drie per maand dus.¹¹¹

Deze uitspraken over het aantal meldingen en het ontbreken van rapportage daarover maken een goed inzicht in de omvang van de doorvoer niet mogelijk. Even onduidelijk is welke goederen Nederland passeren en waar ze heen gaan.

Twijfels over doorvoer

Over de doorvoer van kleine wapens door Nederland is – zoals gezegd – zeer weinig bekend. De kans is echter groot dat wapens via Nederland naar tal van landen worden doorgevoerd die deze wapens misbruiken voor het begaan van mensenrechtenschendingen. De ernst van deze situatie wordt onderkend door bijvoorbeeld internationale ngo's als Amnesty International en Human Rights Watch, die onderzoek doen naar wapenvervoer door de lucht. Ook de Verenigde Naties heeft een aantal onderzoeken naar dergelijk vervoer gedaan.¹¹²

Haven Rotterdam

In de Rotterdamse haven werden in 1998 in totaal 131 doorvoerconsenten verleend, die voor het overgrote deel voor kleine wapens bedoeld waren. Het ging daarbij om tienduizenden handvuurwapens en tientallen miljoenen patronen.¹¹³

Deskundigen vermoeden dat Rotterdam als doorvoerhaven dient voor de bekende Belgische handvuurwapenfabrikant FN-Herstal. Paul Beaver, militair analist bij Jane's Information Group te Londen: 'In Rotterdam wordt veel gebruik gemaakt van de slechte controle. Er worden heel veel wapens voor de zwarte markt naartoe verscheept. In Europa is het absoluut de belangrijkste wapenoverslaghaven. Dat komt vooral door de ligging, lekker dicht bij de Belgische FN-wapenfabrieken bijvoorbeeld'.¹¹⁴ Rotterdam is veruit de grootste haven in Europa. Zo vond in 2004 voor 352 miljoen ton overslag plaats. Tweede op de lijst is Antwerpen met 152 miljoen ton en derde Hamburg met 114 miljoen ton.¹¹⁵

2.6.4 Doorvoer van vizierkijkers

In de gegevens over doorvoervergunningen over de periode januari 2004 tot oktober 2005 valt één regelmatig terugkerend onderdeel op: vizierkijkers. Deze kijkers worden op vuurwapens geplaatst om zo beter doel te kunnen treffen.

Er worden in totaal 24 vergunningen voor de doorvoer van vizierkijkers verleend, met een gezamenlijke waarde van bijna drie miljoen euro. Het gaat hierbij om kijkers van Amerikaanse makelij die via Nederland worden gedistribueerd.¹¹⁶

Doorvoervergunningen voor vizierkijkers (januari 2004 – oktober 2005)¹¹⁷

<i>Datum afgifte</i>	<i>Bestemming</i>	<i>Waarde (euro's)</i>
10-02-2004	Slovenië	64.000
27-02-2004	Verenigde Staten*	161.200
14-05-2004	Qatar	100.000
25-05-2004	Noorwegen	300.000
07-06-2004	Verenigde Staten	422.440
17-06-2004	Rusland*	500.000
22-06-2004	Noorwegen	202.000
25-06-2004	Kroatië	34.000
27-07-2004	Kazachstan	50.000
29-07-2004	Turkije*	30.000
19-08-2004	Andorra	50.000
20-09-2004	Zwitserland	200.000
14-10-2004	Bulgarije	25.000
14-10-2004	Zuid-Afrika	34.000
16-12-2004	Roemenië	100.000
18-01-2005	Kroatië	89.000
04-04-2005	IJsland	50.000
12-05-2005	Kazachstan	76.628
24-06-2005	Oekraïne	300.000
08-07-2005	Zuid-Afrika	34.000
16-08-2005	Saoedi-Arabië	25.000
21-09-2005	Servië en Montenegro	34.000
21-09-2005	Oman	34.000
14-10-2005	Servië en Montenegro	50.000
Totaal		2.965.268

Bron: Maandrapportages afgifte vergunningen militaire goederen

Zoals uit het overzicht blijkt, gaan de vizierkijkers niet alleen naar landen als IJsland en Noorwegen, maar ook naar landen waar van alles mis is op het gebied van mensenrechten en democratie¹¹⁸ Bovendien bieden de landen waarheen visierkijkers werden doorgevoerd over het algemeen geen garanties wat betreft het risico van wederuitvoer en het doorsijpelen van wapens naar het criminele circuit.¹¹⁹

Opmerkelijk is dat Nederland vrij klakkeloos aanneemt dat de toetsing door bijvoorbeeld de Verenigde Staten in orde is (zie kader 'vizeerders naar Turkije en Rusland'). Dat is des te verwonderlijker omdat de VS tijdens de VN-conferenties over kleine wapens duidelijk hebben gemaakt dat zij zich het recht voorbehouden om wapens te leveren aan rebellengroepen.¹²⁰

Zelfs als een 'bevriend land', waaronder een EU- of NAVO-land, in haar buitenlandpolitiek blijkt geeft van de verwerping van bepaalde regimes, biedt dat geen garantie dat zij niet zal exporteren naar een land dat mensenrechten schendt. De praktijk wijst uit dat Nederland er niet zonder slag of stoot vanuit kan gaan dat wapendoorvoer afkomstig uit een bevriend land op alle terreinen voldoende getoetst is. Veel landen voeren immers een minder strikt wapenexportbeleid.¹²¹

Doorvoer aan mensenrechtenschendende landen

Wapenleveranties aan landen waar mensenrechtenschendingen plaatsvinden, dragen bij aan de versterking van krijgsmacht en politie, die vaak medeverantwoordelijk is voor mensenrechtenschendingen en meestal belangrijke steunpilaren zijn van onderdrukkende overheden. Daarmee vormen de leveranties in feite een – ongewilde – acceptatie van de bewuste regimes door de leverende landen. In de landen waar vizeerders naar werden doorgevoerd – Turkije, Saoedi-Arabië, Kazachstan – worden mensenrechten geschonden en Nederland legitimeert deze regimes dus met de doorvoer via zijn grondgebied.

Vizeerders naar Turkije en Rusland

In 2004 gaf Nederland een doorvoervergunning af voor vizeerders naar Turkije met een waarde van 30.000 euro. In Turkije, dat de afgelopen jaren diverse hervormingen doorvoerde, blijven mensenrechtenschendingen volgens internationale organisaties wijd verbreid.¹²²

In 2004/2005 werd een vergunning gegeven voor de doorvoer naar Rusland van vizeerders met een totale waarde van 500.000 euro. De oorlog in Tsjetsjenië was reden voor kritische vragen in de Tweede Kamer. In antwoord op deze vragen schreef de staatssecretaris van Economische Zaken in maart 2006: 'De Amerikaanse producent van deze vizeerders heeft productievestigingen in verschillende landen en distribueert een gedeelte daarvan via Nederland. Omdat het langzame doorvoer betreft en niet alle vizeerders in de Verenigde Staten zijn geproduceerd, geldt voor dit type distributie een vergunningsplicht. Daar voor de transactie op Rusland echter al een Amerikaanse vergunning was verkregen, is, conform het uitgangspunt dat Nederland de toetsing die reeds door bondgenoten met een adequaat export-controlesysteem is verricht bij doorvoer niet nog eens over gaat doen, na controle van de benodigde documenten een doorvoervergunning verstrekt'.¹²³

2.6.5 Inzicht in doorvoer

De gegevens over andere doorvoermeldingen dan die waarvoor een vergunning wordt afgegeven, wilde de overheid tot voor kort niet naar buiten brengen. Daarin komt echter verandering.

Staatssecretaris Van Gennip van Economische Zaken schreef in antwoord op Kamervragen in maart 2005: 'Afhankelijk van het aantal meldingen dat ontvangen wordt, zal ofwel in de jaar-rapportage over 2005 dan wel op de website over het thema exportcontrole van het ministerie van Economische Zaken een overzicht gepresenteerd worden van de gemelde doorvoersendingen militaire goederen en de waarde die de zendingen vertegenwoordigen'.¹²⁴

De meldingen van de doorvoer worden, zo is inmiddels bekend, in de nabije toekomst op de website gepubliceerd met de bijbehorende aantallen per zending.¹²⁵ Dat is een belangrijke verbetering. Het maakt immers nogal uit of het bij een zending gaat om één of enkele wapens die iemand meeneemt naar het buitenland of om een grote zending van honderden of duizenden stuks.

Het is nog onbekend of de 'consenten' onder de Wet Wapens en Munitie ook gepubliceerd zullen worden. Dat is van belang omdat consentaanvragen veel voorkomen. Vaak immers wordt in plaats van een aparte melding een consent aangevraagd (zie 2.6.2). Op deze manier wordt het mogelijk meer inzicht te krijgen in de totale doorvoer van kleine wapens door Nederland, zowel wat betreft omvang, inhoud als bestemming.

2.6.6 Controle van doorvoer

De controle van de doorvoer van kleine wapens en onderdelen is, zo blijkt uit het voorgaande, erg lastig. Dat is voor een belangrijk deel te wijten aan het ontbreken van een vergunningsplicht voor alle doorvoer. De doorvoer uit of naar 'bevriende naties' is immers uitgesloten van die vergunningsplicht. Zo ontstaat de ongewenste situatie dat wapens via Nederlands grondgebied in landen eindigen waarnaar Nederland zelf niet direct wil exporteren.

Vergunningsplicht álle doorvoer

In landen als Spanje, Denemarken en Frankrijk bestaat een vergunningsplicht voor álle vormen van doorvoer, dus ook die van of naar 'bevriende landen'. In april 2006 diende de PvdA tijdens een overleg over het wapenexportbeleid een motie in over de invoering van een volledige vergunningsplicht. Staatssecretaris Van Gennip van Economische Zaken wees deze echter af in de veronderstelling dat dit te veel werk zou opleveren, vervoerders zou afschrikken en een 'logistieke nachtmerrie' zou veroorzaken.¹²⁶

Het zicht op illegale doorvoer ontbreekt. Wel is duidelijk dat het ontlopen van controles of het ontduiken daarvan relatief gemakkelijk is. Zo schreef de Algemene Rekenkamer recentelijk: 'Het probleem lijkt niet te liggen bij zendingen waarbij op de aangiften al staat aangegeven dat het om strategische goederen en/of wapens gaat. Het gaat eerder om het gebruik van bijvoorbeeld dek-lading'.¹²⁷

2.7 Conclusies

De belangrijkste conclusies over de rol van Nederland met betrekking tot de handel in kleine wapens zijn:

- Nederland neemt een voortrekkersrol in bij de internationale strijd tegen (illegale) handel in kleine wapens. Een belangrijk instrument daarbij is het internationale wapenhandelsverdrag. De Nederlandse regering heeft haar steun voor dit verdrag uitgesproken, maar het heeft er sindsdien aan ontbroken om deze steun expliciet en actief vorm te geven.
 - In Nederland worden geen volledige kleine wapens geproduceerd, althans niet legaal. Wel vindt er productie van onderdelen en munitie plaats. De export daarvan is onderworpen aan de gebruikelijke toetsing voor de uitvoer van militaire goederen, waarbij de EU-Gedragscode (zie 1.8.2) een centrale rol speelt.
 - Exportvergunningen bieden geen garantie dat wapens niet in verkeerde handen zullen vallen. Nederland laat na om goed te controleren wat er met legaal geëxporteerde wapens gebeurt.
 - Op papier is het Nederlandse exportbeleid verantwoord, maar in de praktijk gebeurt het nogal eens dat grote partijen worden uitgevoerd naar landen waarheen Nederland normaliter niet wil exporteren.
 - De spilfunctie die Nederland heeft als internationaal handelsland én de relatief eenvoudige manier om wapens de grens over te smokkelen, maken het zeer aannemelijk dat hier illegale internationale wapenhandel plaatsvindt.
 - Veel internationale goederenstromen lopen via Nederland, met name via de mainports Schiphol en Rotterdam. Dat geldt ook voor wapens. Hoewel over de doorvoer van kleine wapens weinig bekend is, weten we wel dat het ontlopen of ontduiken van controles relatief gemakkelijk is.
 - Lang niet alle doorvoer hoeft gemeld te worden, laat staan dat er een vergunning voor aangevraagd moet worden. De controle is bovendien beperkt door een gebrek aan middelen en gebrek aan prioriteit.
 - Bevriende landen genieten ontheffingen en handelsvoordelen. Zo worden wapens of wapenonderdelen via Nederland verhandeld naar eindbestemmingen waar Nederland zelf niet direct naar exporteert omdat deze landen de mensenrechten schenden.
- In hoofdstuk 4 doet Unicef aanbevelingen.

3 KLEINE WAPENS EN NEDERLANDERS

3.1 Inleiding

In de afgelopen tien jaar zijn alle dertien – door de Verenigde Naties opgelegde – wapenembargo's geschonden, zo blijkt uit onderzoek van Amnesty International. Dat gebeurde met name door internationale wapenhandelaars. Tussenhandelaars ofwel wapenmakelaars vormen het hart van deze clandestiene business.¹²⁸

Honderden van deze handelaars staan met naam en toenaam in VN-rapporten. Toch zijn er maar enkelen succesvol vervolgd.¹²⁹ Dat heeft te maken met het feit dat de handelaars vaak opereren vanuit die landen waar minder controle op wapenhandel is. Het land wiens nationaliteit deze handelaars bezitten, is meestal juridisch niet in staat om de handelaars aan te pakken voor de misdaden die ze in het buitenland plegen. Ook Nederlanders maken zich schuldig aan illegale wapenhandel in het buitenland.

Fatma in Darfur

*'It was early morning when the Janjaweed attacked our village', recalls Fatma. 'We were just having breakfast when we heard the shooting. First I did not really understand what was happening, but then I saw my 12-year-old son fall down. Not even a second later, I saw my 25-year-old brother being hit as the bullets went straight through the house. He also died in front of me.' Fatma was hit four times: in her hip, stomach, shoulder and upper arm. It is indeed a miracle that she is still alive. Three of her children who did survive the attack are presently staying in the IDP camp just a couple of kilometres away from the hospital.*¹³⁰

Madiana

*Madiana (15) lives in Haiti: 'Nobody would dare walk to school. It was very dangerous. In a family that I know, gunmen broke into the house. They killed the father, they killed the mother, they killed three children and set the house on fire. I saw that'.*¹³¹

3.2 Juridische mogelijkheden

In de huidige rechtspraak zijn er slechts zeer beperkte mogelijkheden om Nederlanders aan te pakken voor hun (betrokkenheid bij) wapenhandel in het buitenland. Via het strafrecht is dat momenteel slechts mogelijk als het strafbare feit bewezen kan worden als medeplichtigheid aan een oorlogsmisdaad. In theorie kan een Nederlander ook worden aangepakt voor wapenhandel als er sprake is van 'dubbele strafbaarheid'.

Als het gaat om (betrokkenheid bij) de schending van een VN-embargo kan Nederland een onderdaan – waar ook ter wereld – wel opsporen en vervolgen. Dat kan op basis van de Sanctiewet 1977. Het maakt dan niet uit of de Nederlander zich heeft beziggehouden met de verkoop of leverantie van wapens of andere activiteiten heeft ontplooid waardoor hij betrokken is geweest bij het geven van assistentie aan militairen onder het embargo. In VN-embargoteksten wordt specifiek gesproken van 'onderdanen' en 'schepen en vliegtuigen onder een nationale vlag'. Ieder land wordt geacht dat te controleren.

In andere gevallen is het echter veel ingewikkelder, en vaak onmogelijk, om een Nederlander die zich buiten Nederland strafbaar maakt aan illegale wapenhandel juridisch aan te pakken. In een beperkt aantal gevallen biedt het Besluit financieel verkeer strategische goederen een aanknopingspunt.

3.2.1 Strafrecht

Vervolging van Nederlanders voor in het buitenland begane misdaden is in het algemeen alleen mogelijk wanneer het gaat om:

- misdaden die zowel in Nederland als in het bewuste andere land strafbaar zijn (eis van ‘dubbele strafbaarheid’);
- enkele expliciet in het Wetboek van Strafrecht genoemde misdrijven¹³²;
- misdrijven die vallen onder de Wet Internationale Misdrijven. Deze wet stelt expliciet dat de Nederlandse strafwet van toepassing is ‘op de Nederlander die zich buiten Nederland schuldig maakt aan een van de in deze wet omschreven misdrijven’.¹³³

Met betrekking tot wapenhandel komt op basis van de genoemde wetten *medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden* voor vervolging in aanmerking. Recentelijk zijn op grond hiervan twee Nederlanders in Nederland vervolgd: Frans van A., die verantwoordelijk zou zijn voor gifgasleveranties aan het regime van Saddam Hoessein in Irak, en Guus K., wiens zaak hierna beschreven wordt.

3.2.2 Andere regels

Naast het strafrecht zijn er twee regelingen die mogelijkheden bieden voor het aanpakken van Nederlanders die zich buiten Nederland schuldig hebben gemaakt aan wapenhandel. Dat zijn het Besluit financieel verkeer strategische goederen en de Sanctiewet 1977. De Sanctiewet biedt wettelijke mogelijkheden om beperkingen vast te stellen voor betrekkingen met bepaalde staten of gebieden op grond van internationale besluiten, aanbevelingen en afspraken.

De regering schrijft hierover in antwoord op Kamervragen in maart 2006: ‘Op grond van het *Besluit financieel verkeer strategische goederen* is voor de financiële betrokkenheid van in Nederland woonachtige personen en in Nederland gevestigde bedrijven bij wapentransacties tussen twee of meer landen buiten de Europese Gemeenschap een vergunning vereist. Of betrokkenen een Nederlands of een buitenlands paspoort hebben doet daarvoor niet ter zake. Het besluit heeft derhalve een beperkte extraterritoriale werking. De gecontroleerde handeling kan buiten het Nederlandse grondgebied plaatsvinden, maar de gecontroleerde persoon of onderneming is wel binnen dat grondgebied gevestigd’.

De regering vervolgt: ‘Alleen in gevallen waarbij sprake is van een inbreuk op een wapenembargo onder de *Sanctiewet* gaat de extraterritoriale werking van de Nederlandse wetgeving verder. Dan kan de handeling buiten Nederland plaatsvinden en de betrokken persoon ook buiten Nederland wonen, maar is het enkele feit dat hij of zij Nederlands staatsburger is voldoende grond voor een claim op Nederlandse jurisdictie. Voor zulke gevallen geldt echter dat het altijd om in internationaal verband afgesproken wapenembargo’s zal gaan en dus de kans op botsende jurisdicties relatief klein is. Zoals eerder in antwoord op vragen van het lid Koenders over Zimbabwe is gesteld (Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, Aangangsels van de Handelingen, nr. 1351), neemt dit overigens niet weg dat vervolging van buiten Nederland verblijvende personen om praktische redenen niet eenvoudig is.

Binnen de internationale gemeenschap bestaat grote terughoudendheid ten aanzien van extraterritoriale jurisdictie. Gezien diverse juridische, financiële, alsmede politieke complicaties, erkent Nederland dat met dit onderwerp zorgvuldig omgegaan dient te worden. Nederland stelt zich op het standpunt dat een bepaalde mate van extraterritorialiteit kan bijdragen aan effectieve handhaving van onderhavige grensoverschrijdende activiteiten. Om die reden wordt het belang van een bepaalde mate van extraterritorialiteit, waar relevant en wenselijk, in internationaal verband uitgedragen. De Nederlandse regelgeving wordt daarbij uitgelegd en als voorbeeld aangehaald’.¹³⁴

3.3 Nederlandse wapenhandelaars

De afgelopen jaren is verschillende malen geprobeerd om Nederlanders die zich in het buitenland schuldig hebben gemaakt aan illegale wapenhandel, aan te pakken.

Op 18 maart 2005 werd de Nederlandse zakenman *Guus (van) K.* in Rotterdam gearresteerd.¹³⁵ Hij wordt verdacht van het breken van wapenembargo's en medeplichtigheid aan oorlogsmisdrijven. K. was jarenlang betrokken bij illegale wapenleveringen in Sierra Leone en aan de voormalige Liberiaanse dictator Charles Taylor.

Naast zijn wapenhandelactiviteiten zou K. milities georganiseerd hebben, deels bestaande uit kindsoldaten¹³⁶, die zich schuldig gemaakt hebben aan oorlogsmisdrijven. Volgens het Openbaar Ministerie ging het daarbij onder meer om de moord op burgers, verkrachting, het afsnijden van lichaamsdelen en het gooien van baby's tegen muren.¹³⁷

Op 23 december 2005 besloot de rechtbank in Den Haag zijn voorarrest te verlengen, omdat het landelijk parket van het Openbaar Ministerie nog tientallen getuigen wilde horen.¹³⁸

Op 24 april 2006 werd de eigenlijke strafrechtzitting gestart. Het Openbaar Ministerie eiste 20 jaar celstraf en 450.000 euro boete tegen K. wegens medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden en illegale import van wapens. Op 7 juni 2006 heeft rechtbank Den Haag¹³⁹ K. veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf voor wapenhandel in Liberia in de periode 2000-2003 en daarmee voor het schenden van het wapenembargo tegen Liberia. De rechtbank sprak hem vrij van oorlogsmisdaden in de zin van de Wet Oorlogsstrafrecht, wegens gebrek aan bewijs.

De aan K. opgelegde straf – gevangenisstraf van acht jaar – is gegrond op het Wetboek van Strafrecht, de Wet op de Economische Delicten, de Sanctiewet 1977, de Sanctieregeling Liberia 2001 en 2002 en het In- en uitvoerbesluit strategische goederen.¹⁴⁰ K. en het Openbaar Ministerie gaan in hoger beroep.

De zaak K. staat niet op zichzelf. Frans van A. werd op 23 december 2005 tot vijftien jaar celstraf veroordeeld voor medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden. Hij is in hoger beroep gegaan tegen deze uitspraak.

Guus K.

K. behoorde tot de 'inner circle' van de Liberiaanse dictator Charles Taylor, aldus publicaties van VN-gerelateerde instituten en organisaties.

K. runde sinds begin jaren tachtig een hotel met casino in de Liberiaanse hoofdstad Monrovia, exploiteerde een haven en was directeur van het bedrijf Oriental Timber Corporation. In ruil voor door hem georganiseerde wapentransporten kreeg dit, officieel Maleisische, bedrijf concessies om regenwoud te kappen. Vanwege de verwoestende houtkap en de gevolgen van de aanleg van infrastructuur voor het vervoer van het hout lagen OTC en K. al langer onder vuur van milieuorganisaties.¹⁴¹

In het rapport van de UN Expert Panel on Sierra Leone uit december 2000 staat over K.: 'K. is responsible for the logistical aspects of many of the arms deals. Through his interests in a Malaysian timber project in Liberia, he organises the transfer of weaponry from Monrovia into Sierra Leone. Roads built and maintained for timber extraction are also conveniently used for weapons movement within Liberia, and for the onward shipment of weapons to Sierra Leone'.¹⁴² Na de val van Taylor en diens verbanning naar Nigeria, staakte ook K. zijn activiteiten in Liberia.¹⁴³

In april 2004 besloot de Raad van de Europese Unie bij verordening de tegoeden te bevriezen van Taylor en van personen en entiteiten die met hem in verband gebracht kunnen worden. Tot die personen hoort ook K.¹⁴⁴

Deze verordening volgde op een eerder soortgelijk besluit van een speciale commissie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. K. wordt daarbij omschreven als: 'Arms dealer in contravention of UNSC resolution 1343. Funds purveyor to the Taylor regime. Close associate of Taylor. Supported former President Taylor's regime in effort to destabilize Sierra Leone and gain illicit access to diamonds and funds'.¹⁴⁵

Een andere Nederlander die in verband wordt gebracht met wapenhandel, is *John B.* Hij heeft zowel een paspoort van Zimbabwe als van Nederland en werd er in diverse publicaties van beticht dat hij sinds de jaren zeventig wapens leverde aan Congo, Zimbabwe, Iran en Irak.¹⁴⁶ Tijdens de langdurige oorlog tussen Iran en Irak zou hij als tussenpersoon beide landen wapens hebben geleverd: kanonnen en landmijnen aan Irak, anti-aircraft-raketten aan Iran.¹⁴⁷ De levering aan Iran zou in samenspraak met de Britse inlichtingendienst MI5 hebben plaatsgevonden.¹⁴⁸ Het landelijk parket is in februari 2004 een oriënterend onderzoek naar B. gestart.¹⁴⁹ Dat bood echter onvoldoende aanknopingspunten voor een nader strafrechtelijk onderzoek, zo stelde minister Bot van Justitie in antwoord op Kamervragen.¹⁵⁰ Een gebrek aan informatie, de eventuele verjaring van de strafbare feiten en het niet onder de Sanctiewet vallen van de verdachte leveranties, waren hiervoor de redenen. Door de onmogelijkheid om B. juridisch te vervolgen kan deze zijn al meer dan 25 jaar durende praktijken (zie kader) feitelijk voortzetten.¹⁵¹

John B.

In het begin van deze eeuw duikt de naam van B. diverse keren op in documenten van de Verenigde Naties. Zo wordt hij in een Veiligheidsraaddocument over de situatie in Angola omschreven als 'Allegedly an arms dealer'.¹⁵² Een speciaal panel van de Verenigde Naties schrijft over hem: 'Mr. B.[...] is experienced in setting up clandestine companies and sanctions-busting operations' en 'John B., who has a history of clandestine military procurement, has an investment in Aviation Consultancy Services Company (ACS)'.

Er worden concrete wapenleveranties in het rapport van dit panel beschreven: 'Mr. B.'s representatives claimed that his companies observed European Union sanctions on Zimbabwe, but British Aerospace spare parts for ZDF (Zimbabwe Defense Forces) Hawk jets were supplied early in 2002 in breach of those sanctions. Mr. B. also controls Raceview Enterprises, which supplies logistics to ZDF. The Panel has obtained copies of Raceview invoices to ZDF dated 6 July 2001 for deliveries worth \$3.5 million of camouflage cloth, batteries, fuels and lubricating oil, boots and rations. It also has copies of invoices for aircraft spares for the Air Force of Zimbabwe worth another \$3 million'.¹⁵³

B.'s bedrijf Aviation Consultancy Services, dat verantwoordelijk zou zijn voor onder meer de levering aan Zimbabwe in 2002, was tot enkele jaren geleden in Afrika vertegenwoordiger voor grote Europese wapenproducenten als het Britse BAE Systems en het Italiaanse Agusta.¹⁵⁴

3.4 Andere obstakels

Zoals gezegd zijn er slechts beperkte wettelijke mogelijkheden om Nederlanders die zich in het buitenland schuldig hebben gemaakt aan illegale wapenhandel, daadwerkelijk te vervolgen. Daarnaast zijn er verschillende andere factoren die dat bemoeilijken.

Dat heeft allereerst te maken met de illegale wapenhandel zelf. Op een groot deel daarvan bestaat zeer *weinig zicht*. Dat geldt temeer als de handel plaatsvindt in landen of gebieden die zich in een conflictsituatie bevinden, waar persvrijheid en effectieve controle ontbreken.

De kans is dan zeer klein dat *informatie* over de praktijken van Nederlandse illegale wapenhandelaars terechtkomt bij Nederlandse opsporingsinstanties. Zelfs wanneer dat wél zo is en opsporingsinstanties besluiten tot vervolging, dan nog is gebrekkige informatie een groot probleem. De mogelijkheden voor Nederlandse opsporingsinstanties om in een betrokken land onderzoek te kunnen doen, zijn zeer beperkt. Dat betekent dat de opsporing en bewijsvoering afhankelijk zijn van de informatie die door het andere land wordt verstrekt. Soms kan daarbij ook gebruik worden gemaakt van informatie van internationale organisaties.

Bij de hierboven beschreven zaak van B. was de gebrekkige informatie een belangrijke reden om geen nader strafrechtelijk onderzoek in te stellen. Een ander obstakel vormt de *medewerking* van een ander land als de verdachte persoon zich in het buitenland bevindt. Het bestaan van een uitleveringsverdrag van Nederland met het betreffende land waarborgt vervolgens nog niet dat ook daadwerkelijk tot uitlevering wordt overgegaan. Het opstellen en effectief uitvoeren van betere internationale afspraken of de vervolging overlaten aan internationale juridische instanties lijken mogelijke oplossingen voor dit probleem.

3.5 Conclusie

Binnen de bestaande wetgeving zijn er slechts beperkte mogelijkheden om Nederlanders aan te pakken voor (hun betrokkenheid bij) wapenhandel in het buitenland. Dat komt mede omdat onze regels en wetten met betrekking tot wapenhandel slechts tot op zekere hoogte toepasbaar zijn buiten onze landsgrenzen. Deze *extraterritoriale werking*, of beter gezegd het ontbreken daarvan, vormt soms een obstakel voor het vervolgen van illegale wapenhandelaars met de Nederlandse nationaliteit.

Daarnaast kunnen er andere obstakels zijn, zoals gebrekkige informatie en moeizame medewerking (tot uitlevering) door het land waar de verdachte zijn activiteiten ontplooit. In hoofdstuk 4 doet Unicef aanbevelingen.

4 UITGANGSPUNTEN EN AANBEVELINGEN

4.1 Inleiding

In dit deel doet Unicef aanbevelingen, die met elkaar gemeen hebben dat ze erop gericht zijn te voorkomen dat de handel in kleine wapens nadelige gevolgen heeft voor kinderen. Ze richten zich dan ook op het beperken, reguleren en controleren van de handel in kleine wapens.

De aanbevelingen zijn geadresseerd aan de Nederlandse overheid. Unicef doet hiermee een appèl op de verantwoordelijkheid van Nederland om iedere mogelijkheid te benutten om kinderen in de hele wereld te beschermen tegen de voortdurende en schadelijke gevolgen van kleine wapens.

De aanbevelingen concentreren zich achtereenvolgens op de rol van Nederland in internationaal perspectief, op export en doorvoer vanuit Nederland en op de vervolging van Nederlanders.

4.2 Uitgangspunten

Bij de aanbevelingen die Unicef in dit hoofdstuk doet, gaat zij uit van de volgende principes:

- Unicef vindt het onaanvaardbaar dat de rechten van kinderen worden geschonden door de verspreiding en het gebruik van kleine wapens. De effecten van kleine wapens op kinderen zijn dusdanig desastreus dat er dringend actie vereist is.
- Unicef stemt in met een verantwoord gebruik en gecontroleerde handel in wapens waarvan volstrekt duidelijk is dat deze exclusief gebruikt worden om de veiligheid van burgers te kunnen garanderen in specifieke situaties en door geautoriseerde individuen en/of instanties.
- Unicef spreekt zich ten stelligste uit tegen al die handel in kleine wapens waarbij het risico of vermoeden bestaat, of waarvan aantoonbaar is, dat deze wapens leiden tot mensenrechtenschendingen.
- Unicef vindt dat in de landen waar kinderen slachtoffer zijn van kleine wapens maatregelen moeten worden genomen die kinderen beschermen en zorgen voor hun reïntegratie in de samenleving. Uiteraard levert Unicef daaraan zelf een bijdrage.
- Unicef beschouwt (internationale) wetgeving als een van de onderdelen in een pakket maatregelen om kinderen te beschermen tegen de gevolgen van kleine wapens en hun toekomstperspectief en ontwikkelingskansen te verbeteren.
- Unicef spant zich in voor een cultuur waarin kinderen in een democratische cultuur van dialoog en vrede kunnen opgroeien.

4.3 Aanbevelingen voor een internationaal actief Nederland

- Unicef roept de Nederlandse overheid op om haar internationale voorttrekkersrol te behouden of uit te breiden bij pogingen om de handel in kleine wapens te beperken, te reguleren en te controleren.
- Unicef beveelt de overheid aan om de internationale regels die nog niet de kracht van verdrag hebben, na te leven met alle inventiviteit die daarbij past.
- Unicef dringt er bij de Nederlandse regering op aan om tijdens de komende VN-bijeenkomst (juni/juli 2006) sterk te pleiten voor de juridisering van het internationale wapenhandelsverdrag en in ieder geval een aantal elementen daaruit (zoals controleren van wapens die van legale naar illegale circuit gaan, strengere en verplichte controle op end-users certificates en op naleven van contractuele verplichtingen).
- Unicef wijst erop dat effectieve controle, met sanctiemogelijkheden, geboden zijn om een wapenhandelsverdrag echt tot een succes te kunnen maken.

4.4 Aanbevelingen ten aanzien van de export en doorvoer

- Unicef dringt aan op onderzoek waarin wordt nagegaan in hoeverre sprake is van illegale wapen-export vanuit en via Nederland.
- Unicef pleit voor striktere toepassing van de EU-Gedragscode voor export en doorvoer.
- Unicef dringt aan op strenge controle op de naleving van de EU-Gedragscode en betere Europese afstemming. Zo mag geen vergunning voor doorvoer worden afgegeven als een ander land dit al geweigerd heeft.
- Unicef dringt erop aan om bij twijfel een vergunning te weigeren.
- Unicef dringt aan op strengere regelgeving, betere controle en meer transparantie op het gebied van doorvoer van kleine wapens door Nederland. Daarbij valt te denken aan:
 - het instellen van een volledige vergunningplicht voor wapendoorvoer, waarbij Nederland haar eigen toetsing uitvoert in plaats van blindelings te vertrouwen op anderen (zoals bevriende staten of vervoerders);
 - duidelijke sancties opstellen en opleggen aan bedrijven die zich schuldig maken aan illegale doorvoer;
 - het weren van vervoerders die zich schuldig maken aan illegale wapendoorvoer;
 - hogere prioriteitstelling voor controle op wapendoorvoer en het opsporen van illegale doorvoer;
 - verruiming van de controlemogelijkheden;
 - vergroting van de capaciteit om controles uit te voeren (mensen en middelen);
 - volledige toetsing van alle doorvoer aan de wapenexportcriteria, ook wanneer de lading afkomstig is uit een 'bevriend land' dat al een eigen toetsing heeft uitgevoerd;
 - afstemming op Europees gebied, waardoor bijvoorbeeld kan worden voorkomen dat goederen die in het ene land gestopt worden via een ander land alsnog naar hun bestemming gaan;
 - het zo transparant mogelijk maken van de gehele wapendoorvoer door Nederland door publicatie van alle vergunningen, meldingen en consenten door het ministerie van Economische Zaken.
 - het verstrekken van hulp aan landen die wel controle willen uitoefenen, maar daar het geld of de kennis niet voor hebben.

4.5 Aanbevelingen rond vervolging

De volgende aanbevelingen richten zich op het verruimen van de mogelijkheden van vervolging van Nederlanders die zich (buiten Nederland) schuldig hebben gemaakt aan illegale wapenhandel.

- Unicef pleit voor het wijzigen van het Wetboek van Strafrecht. Door het opnemen van wetsartikelen over illegale wapenhandel in de opsomming van misdrijven waarvoor Nederlanders, ongeacht de plek waar het misdrijf gepleegd is, altijd vervolgd kunnen worden in Nederland. Zo kunnen ook Nederlanders die zich in het buitenland schuldig maken aan illegale wapenhandel juridisch aangepakt worden. Voor het invoeren van deze extraterritoriale werking is maar een relatief kleine wijziging van het Wetboek van Strafrecht nodig.
- Unicef pleit voor onderzoek naar de mogelijkheden van extraterritoriale toepassing van de Wet In- en Uitvoer. Onderzocht moet worden of het toepassen van deze wet op in het buitenland verblijvende onderdanen een bruikbare mogelijkheid is om wapenhandelaars aan te pakken.¹⁵⁵
- Unicef pleit voor het geven van hogere prioriteit aan de vervolging. Mede gezien de huidige beperkte vervolgingsmogelijkheden, dient Nederland hoge prioriteit te geven aan het vervolgen van Nederlanders bij wie dat wél mogelijk is. Daarbij is het van belang dat men actiever op zoek gaat naar informatie rond specifieke verdachten en transacties. Zo kan de betrokkenheid van Nederlanders bij illegale wapenhandel aan de kaak worden gesteld, zoals dat bijvoorbeeld bij Van A. en K. is gebeurd.
- Unicef pleit ten aanzien van de vervolging van Nederlanders voor betere internationale afspraken. Nederland zou ook hierin het voortouw moeten nemen. Daarbij gaat het enerzijds om een betere controle op wapenhandel door de landen zelf en een goede informatie-uitwisseling daarover. Anderzijds betreft het de mogelijkheden voor opsporing en onderzoek in de betrokken landen en om overeenkomsten op het gebied van uitlevering van verdachten.
- Unicef pleit voor het inzetten van andere instrumenten naast het vervolgen van personen die zich schuldig maken aan illegale wapenhandel. Die instrumenten dienen erop gericht te zijn het uitoefenen van illegale wapenhandel door een verdachte onmogelijk te maken of in ieder geval te bemoeilijken. Hierbij valt te denken aan reisverboden, het doen uitgaan van een internationaal opsporingsbevel en diplomatieke druk. Ook het inzetten van de media of financiële maatregelen die illegale wapenhandelaars in hun portemonnee raken, behoren tot de mogelijkheden.

4.6 Aanbevelingen voor de aanpak van de oorzaken van gewapende conflicten

Alle activiteiten van Unicef zijn gericht op het behalen van de Millennium Development Goals (MDG). De MDG's concentreren zich onder meer op het terugdringen van de extreme armoede, onderwijs voor alle kinderen en het terugdringen van de hiv/aids-epidemie. Maatregelen op dit vlak helpen het toekomstperspectief van burgers te verbeteren. Een van de gevolgen daarvan zal zijn dat zij minder geneigd zullen zijn de (kleine) wapens ter hand te nemen. Op het gebied van kleine wapens betekent dit:

- werken aan het behalen van de MDG's, waardoor extreme armoede wordt teruggedrongen en burgers meer toekomstperspectief krijgen;
- betrekken van lokale gemeenschappen bij het oplossen van problemen;
- zorgdragen dat alle kinderen naar school gaan en hun school afmaken (MDG 2);
- bieden van alternatieven aan kinderen en jongeren, buiten gewapende bendes.

4.7 Algemene aanbevelingen

- Unicef pleit voor een degelijke voorlichting in Nederland en daarbuiten over misbruik van kleine wapens. Die voorlichting dient zich te richten op verschillende ontvangers, zoals kinderen en jongeren, volwassenen, militairen en anderen die vanuit hun functie gebruik maken van kleine wapens.
- Unicef doet een beroep op de overheid om te zorgen dat alle overtollige wapens worden ingezameld en vernietigd.

Unicef pleit voor het aanscherpen van controle op het registreren en merken van kleine wapens en onderdelen van kleine wapens. Hierdoor is te herleiden wat hun begin- en eindbestemming is.

4.8 Conclusie van aanbevelingen

Unicef doet in dit hoofdstuk verschillende aanbevelingen die beogen te voorkomen dat de handel in kleine wapens schadelijke gevolgen heeft voor kinderen, waar ook ter wereld. De belangrijkste drie aanbevelingen aan de Nederlandse overheid zijn:

- Het (bijdragen aan het) juridisch bindend maken van een internationaal wapenhandelsverdrag dat de handel in kleine wapens beperkt, reguleert en controleert.
- Het invoeren van extraterritoriale werking van Nederlandse wetgeving die het mogelijk maakt om Nederlanders of Nederlandse bedrijven die zich in het buitenland schuldig maken aan illegale wapenhandel op te sporen en te vervolgen.
- Het extra controleren van export en doorvoer van kleine wapens vanuit of via Nederland.

Bijlage 1 - Exportvergunningen schakels naar Brazilië (1991-2001)

Exportvergunningen schakels naar Brazilië (1991-2001)			
<i>Jaar</i>	<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Waarde (hfl)</i>
1991	00003	Schakels	240.000
1991	00016	Schakels 12.7mm M9	240.000
1992	0003	Schakels 12.7mm M9	14.850
1992	0003	Schakels 7.62x51mm	11.160
1992	0003	Schakels M9	14.025
1992	0003	Delen van oorlogswapens (schakels — Nato)	44.888
1993	0003	Schakels 12.7mm M9	35.805
1993	0003	Schakels 7.62mm M1	23.100
1994	0003	Schakels 7.62mm M13	15.810
1994	0003	Schakels M 13	7.690
1994	0003	Schakels 12.7mm M9	25.600
1994	0003	Schakels 12.7mm M9	16.000
1995	0003	Schakels M12	27.627
1995	0003	Schakels 12.7mm M9	32.000
1995	0003	Schakels M9, schakels M13, schakels voor 30MM-banden, DEFA	159.465
1995	0003	Schakels 12.7mm M9	36.030
1996	0003	Schakels 12.7mm M9	33.990
1996	0003	Schakels M15A2 voor patroongordels	40.950
1996	0003	Schakels 12.7mm M9	67.650
1998	ML3	Schakels M15A2 tbv patroonbanden	15.825
1998	ML3	Schakels M27 voor patroonbanden	12.702
1998	ML3	Schakels 12.7mm M9	24.300
1998	ML3	Schakels 7.62mm M13	3.233
1998	ML3	Schakels 7.62mm M13	26.977
1999	ML3	Schakels M12 tbv patroonbanden	12.800
1999	ML3	Schakels 12.7mm M9	8.500
2000	ML3	Schakels M27 voor 5.56 mm en M13 voor 7.62 mm tbv patroonbanden	2.977
2000	ML3	Schakels M27 tbv 5.56 mm patroonbanden	4.445
2000	ML3	Schakels 7.62mm M1	20.000
2000	ML3	Schakels 12.7mm M9	40.463
2000	ML3	Schakels 7.62mm M13	72.000
2000	ML3	Schakels 12.7mm M9	83.430
2000	ML3	Schakels 12.7mm M9	83.430
2000	ML3	600.000 stuks schakels M13 voor 7.62 mm patronen — 700.000 stuks schakels M9 voor 12.7mm patronen	297.540
2000	ML3	Schakels voor patroonbanden	729.000
2001	ML3	Schakels 12.7mm M9	174.000
2001	ML3	Schakels 12.7mm M9	68.680
2001	ML3	Schakels M12 tbv patroonbanden	19.950
Totaal (1991-2001)			2.786.292

Bron: Uitdraai door uitvoer applicatiebeheer, 18 juli 2001 in het kader Wet Openbaarheid van Bestuur beroep door VPRO Argos; voor Kamerleden ter inzage gelegde stukken met wapenexportvergunningen over 2000 en 2001

1 Hfl = 0,453 euro

Bijlage 2 - Exportvergunningen voor kleine wapens (januari 2004 – oktober 2005)

In deze tabel zijn alleen de vergunningen voor definitieve uitvoer opgenomen, die niet vervangen zijn. Ook verlengingen van eerdere vergunningen zijn niet opgenomen. Uit de door het ministerie van Economische Zaken gepubliceerde maandoverzichten met exportvergunningen is het waar het gaat om munitie niet in alle gevallen op te maken of het gaat om munitie voor kleine wapens. Ook cryogene koelers en convertors kennen naast gebruik voor kleine wapens nog andere toepassingen. In de tabel zijn deze vergunningen cursief opgenomen.

<i>Land van bestemming (totaal aantal vergunningen)</i>	<i>Omschrijving goederen</i>	<i>Aantal vergunningen</i>	<i>Waarde (euro)</i>
Aruba (2)	Kogelgeweer	1	200
	Pistool	1	680
Australië (1)	Kogelgeweer	1	1.500
België (1)	Schakels	1	48.750
Bulgarije (1)	Thermische handkijker	1	30.000
Canada (2)	Kogelgeweer	2	850
China (1)	Thermische handkijker	1	22.000
Denemarken (7)	<i>Cryogene koelers</i>	1	42.550
	Delen en toebehoren voor thermische camera's	1	58.007
	Delen van wapenvizieren	4	249.600
	Pistool	1	2.395
Diverse (1)	Vizierkijkers	1	5.900.000
Duitsland (259)	(Kogel)patronen	11	258.226
	(Lege) hulzen	5	55.229
	(Wissel)lopen	5	1.499
	Centraal vuurpistool	1	300
	Combinatiegeweren	15	12.200
	Convertor voor warmtebeeldcamera	1	2.605
	Delen van munitiehouders	1	27.443
	Delen voor thermische camera	1	13.056
	Delen voor vizierkijkers	1	2.300
	Diverse geweren	6	39.400
	Kogelgeweren	144	138.078
	Kogelpunten	23	349.676
	<i>Munitie</i>	2	28.258
	Pistolen	21	28.185
	Pistolen en revolvers	4	5.575
Revolvers	16	8.980	
Staartstukken	1	1	
Wisselset	1	255	
EU-landen (1)	Vizierkijkers	1	300.000
Finland (2)	Mechanische delen van warmtebeeldapparatuur	2	392.380
Frankrijk (60)	(Cryogene) koelers en convertors voor warmtebeeldcamera's	19	1.140.970
	Apparatuur tbv productie van schakels	3	365.105
	Delen van patroonbanden	2	72.655
	Geweren	1	5.880
	Kogelgeweren	6	5.850
	Kogelpunten en -patronen	14	67.527
	Revolvers	2	600

<i>Land van bestemming (totaal aantal vergunningen)</i>	<i>Omschrijving goederen</i>	<i>Aantal vergunningen</i>	<i>Waarde (euro)</i>
	Schakels	9	656.780
	Semi-automatische karabijnen	2	8.250
	Vizierkijkers	1	1.500.000
	Warmtebeeldcamera	1	95.000
Griekenland (3)	Kogelpatronen	1	9.000
	Thermische handkijker	1	24.279
	Vizierkijkers	1	150.000
Hongarije (1)	Kogelgeweer	1	2.500
Israël (2)	Mechanische delen van warmtebeeldapparatuur	2	141.648
Italië (3)	<i>Diverse soorten munitie tbv demilitarisatie</i>	1	2.802.146
	Kogelgeweren	1	6.500
	Thermische handkijker	1	29.400
Japan (3)	<i>Cryogene koelers (en convertors)</i>	2	173.550
	Thermische handkijker	1	29.069
Jordanië (1)	Nachtzichtkijkers	1	4.895
Kenia (5)	Patronen	2	235
	Pistolen	3	1.680
Litouwen (1)	Vizierkijkers	1	60.000
Macedonië (2)	Pistool en revolver	1	200
	Thermische handkijkers	1	282.500
Maleisië (2)	Kogelpatronen	1	750
	Revolver en kogelgeweer	1	2.135
Mexico (1)	Thermische camera's	1	216.080
Nieuw-Zeeland (1)	Kogelgeweer	1	50
Noorwegen (14)	Adapters warmtebeeldcamera's	2	8.640
	Delen nachtzichtkijkers	8	636.371
	Kogelgeweren	1	1.700
	Kogelpunten	2	35.739
	Vizierkijkers	1	200.500
Oostenrijk (10)	Grendelhuis	1	3.500
	Kogelgeweren	3	19.500
	Kogelpunten	4	16.266
	Revolver	1	600
	Wisselopen	1	800
Polen (2)	Kogelgeweren	2	3.375
Portugal (3)	Kogelgeweren	2	2500
	Pistool	1	100
Rusland (1)	Vizierkijkers	1	500.000
Servië en			
Montenegro (1)	Simulator voor vuurwapengebruik	1	10.000
Sierra Leone (1)	Passieve observatiekijker	1	4.062
Slowakije (1)	Revolvers en pistool	1	1.025
Spanje (14)	Diverse geweren en pistolen	4	2.300
	Kogelgeweren	4	2.400
	Kogelpunten	2	7.942
	Pistolen	2	250

<i>Land van bestemming (totaal aantal vergunningen)</i>	<i>Omschrijving goederen</i>	<i>Aantal vergunningen</i>	<i>Waarde (euro)</i>
	Revolvers	2	560
Suriname (2)	Kogelgeweren	1	750
	Wisselsets voor pistool	1	3.000
Tsjechië (4)	Kogelgeweren	1	600
	Kogelpunten	3	72.461
Turkije (18)	(Delen van) koelers voor warmtebeeldcamera's	3	1.347.205
	Kogelgeweer	1	1.000
	Patronen, hulzen, slaghoedjes en kogelpunten	4	2.568
	Pistolen	9	7.899
	Vizierkijkers	1	30.000
Verenigd Koninkrijk (41)	(Kogel)patronen	3	815.510
	Batterijbehuizingen	2	68.000
	Cryogene koelers en convertors	15	2.021.103
	Delen van thermische camera's	2	26.325
	Hulzen	2	1.101
	Kogelgeweren	10	39.509
	Kogelpunten	3	128.169
	Reduceerventiel tbv warmtebeeldapparatuur	1	510
	Thermische camera's	3	801.530
Verenigde Staten (30)	<i>Convertors en (cryogene) koelers</i>	4	51.504
	Diverse pistolen en geweren	4	8.540
	Halffabrikaten voor vuurwapens	1	222.099
	Hulzen	1	70
	Kogelgeweren	3	108.400
	Kogels	1	3.244
	<i>Munitie</i>	5	340
	Onderdelen voor vuurwapens	3	3.336.700
	Passieve observatiekijker	1	14.900
	Patronen	2	1.700
	Revolvers	2	894
	Thermische handkijkers	1	44.500
	Vizierkijkers	1	161.200
	Wisselloop	1	83
Zuid-Afrika (1)	Kolven voor kogelgeweren	1	150
Zuid-Korea (6)	<i>Cryogene koelers (en compressoren)</i>	6	352.692
Zweden (25)	Cryogene koeler voor warmtebeeldcamera	1	10.750
	Delen van wapenvizieren	12	2.493.580
	Delen van warmtebeeldcamera's	3	431.156
	Delen voor op geschut te monteren camera's	1	2.622
	Kogelpunten	2	160.500
	Munitie	2	78.976
	Pistolen en revolvers	1	2.000
	Thermische camera's en mechanische interfaces	1	211.791
	Volg- en observatiecamera's	2	174.860

<i>Land van bestemming (totaal aantal vergunningen)</i>	<i>Omschrijving goederen</i>	<i>Aantal vergunningen</i>	<i>Waarde (euro)</i>
Zwitserland (10)	<i>Delen van munitie</i>	1	960
	Geweer- en pistoollopen	3	5.890
	Kogelgeweren	3	6.280
	Patronen	1	2.500
	Restlichtversterker	1	2.667
	Vizieren	1	6.801
Totaal	Januari 2004 – oktober 2005	510 - 541	25.126.026 – 30.599.131

Bron: Maandrapportages afgifte vergunningen militaire goederen

Bijlage 3 - Draft framework Convention on International Arms Transfers

(Working Draft of 25 May 2004, reflecting, with minor modifications, the text circulated at the UN biennial PoA meeting, New York, July 2003)

Preamble

[...]

PART I Article 1

[Authorization of International Arms Transfers]

Contracting Parties shall adopt and apply in accordance with their national laws and procedures a requirement that all international arms transfers be authorised by the issuing of licences.

PART II Article 2

[Express limitations]

A Contracting Party shall not authorise international transfers of arms which would violate its obligations under international law. These obligations include those arising under or pursuant to:

- a. the Charter of the United Nations, including decisions of the United Nations Security Council;
- b. international treaties by which that Contracting Party is bound;
- c. the prohibition on the use of arms that are incapable of distinguishing between combatants and civilians or are of a nature to cause superfluous injury or unnecessary suffering; and
- d. customary international law.

Article 3

[Limitations based on use]

A Contracting Party shall not authorise international transfers of arms in circumstances in which it has knowledge or ought reasonably to have knowledge that transfers of arms of the kind under consideration are likely to be:

- a. used in breach of the United Nations Charter or corresponding rules of customary international law, in particular those on the prohibition on the threat or use of force in international relations;
- b. used in the commission of serious violations of human rights;
- c. used in the commission of serious violations of international humanitarian law applicable in international or non-international armed conflict;
- d. used in the commission of genocide or crimes against humanity;
- e. diverted and used in the commission of any of the acts referred to in the preceding sub-paragraphs of this Article.

Article 4

[Other considerations]

In considering whether any international transfer of arms may be authorised in accordance with Article 1 of this Convention, Contracting Parties shall take into account whether transfers of arms of the kind under consideration are likely to:

- a. be used for or to facilitate the commission of violent crimes;
- b. adversely affect regional security;
- c. adversely affect sustainable development; or
- d. be diverted and used in a manner contrary to the preceding sub-paragraphs and in such circumstances there shall be a presumption against authorisation.

PART III Article 5

[National measures]

Contracting Parties shall establish authorisation and licensing mechanisms under their national law as are necessary to ensure that the requirements of this Convention are effectively applied in accordance with the minimum standards set out in Annex I.

Article 6

[International measures]

1. There shall be established an International Registry of International Arms Transfers.
2. Each Contracting Party shall submit to the International Registry an annual report on international arms transfers from or through its territory or subject to its authorisation in accordance with the requirements of this Convention.
3. The International Registry shall publish an annual report and other periodic reports as appropriate on international arms transfers.

PART IV Article 7

Definitions

For the purpose of this Convention, the following definitions shall apply:

1. 'Arms' means small arms and light weapons within the meaning of these terms in the Report of the Panel of Government Experts on Small Arms (A/RES/52/298) save that the enumerated categories therein are not to be regarded as restrictive of the definition.
2. 'International transfers' means the transfer, shipment or other movement, of whatever form, of arms from or across the territory of a Contracting Party.

Article 8

[Relationship to other rules and instruments]

This Convention shall be applied as a minimum standard, without prejudice to any more stringent national, regional or international rules, instruments or requirements.

Article 9

Protocols

1. This Convention may be supplemented by one or more protocols.
2. It shall be a requirement that participation in any protocol to this Convention shall only be open to Contracting Parties to this Convention.
3. A Contracting Party to this Convention is not bound by a protocol unless it becomes a Party to the Protocol in accordance with the provisions thereof.

Article 10

Signature, ratification and entry into force

[...]

Bijlage 4 - Categorieën Wet Wapens en Munitie

Artikel 2

1. Wapens in de zin van deze wet zijn de hieronder vermelde of overeenkomstig dit artikellid aangewezen voorwerpen, onderverdeeld in de volgende categorieën.

Categorie I

- 1°. stiletto's, valmessen en vlindermessen, een en ander indien het lemmet:
 - a. meer dan een snijkant heeft;
 - b. 7 cm of langer en 14 mm of smaller is;
 - c. 9 cm of langer is; of
 - d. van een stootplaat is voorzien;
- 2°. andere opvouwbare messen, indien:
 - a. het lemmet meer dan een snijkant heeft; of
 - b. de lengte in opgevouwen toestand langer dan 28 cm is;
- 3°. boksbeugels, ploertendoders, wurgstokken, werpsterren, vilmessen, ballistische messen en geluiddempers voor vuurwapens;
- 4°. blanke wapens die uiterlijk gelijk zijn op een ander voorwerp dan een wapen;
- 5°. pijlen en pijlpunten bestemd om door middel van een boog te worden afgeschoten, die zijn voorzien van snijdende delen met de kennelijke bedoeling daarmee ernstig letsel te kunnen veroorzaken;
- 6°. katapulten;
- 7°. andere door Onze Minister aangewezen voorwerpen die een ernstige bedreiging van personen kunnen vormen of die zodanig op een wapen gelijk zijn, dat zij voor bedreiging of afdreiging geschikt zijn.

Categorie II

- 1°. vuurwapens die niet onder een van de andere categorieën vallen;
- 2°. vuurwapens, geschikt om automatisch te vuren;
- 3°. vuurwapens die zodanig zijn vervaardigd of gewijzigd dat het dragen niet of minder zichtbaar is dan wel dat de aanvalskracht wordt verhoogd;
- 4°. vuurwapens die uiterlijk gelijk zijn op een ander voorwerp dan een wapen;
- 5°. voorwerpen waarmee door een elektrische stroomstoot personen weerloos kunnen worden gemaakt of pijn kan worden toegebracht, met uitzondering van medische hulpmiddelen;
- 6°. voorwerpen, bestemd voor het treffen van personen met giftige, verstikkende, weerloosmakende, traanverwekkende en soortgelijke stoffen, met uitzondering van medische hulpmiddelen en van vuurwapens in de vorm van geweren, revolvers en pistolen, bestemd voor het afschieten van munitie met weerloosmakende of traanverwekkende stof;
- 7°. voorwerpen bestemd voor het treffen van personen of zaken door vuur of door middel van ontploffing, met uitzondering van explosieven voor civiel gebruik indien met betrekking tot deze explosieven erkenning is verleend overeenkomstig de Wet explosieven voor civiel gebruik.

Categorie III

- 1°. vuurwapens in de vorm van geweren, revolvers en pistolen voor zover zij niet vallen onder categorie II sub 2°, 3° of 6°;
- 2°. toestellen voor beroepsdoeleinden die geschikt zijn om projectielen af te schieten;
- 3°. werpmessen;
- 4°. alarm- en startpistolen en -revolvers, met uitzondering van alarm- en startpistolen die:
 - a. geen loop of een kennelijk verkorte, geheel gevulde loop hebben;
 - b. zodanig zijn ingericht dat zij uitsluitend knalpatronen van een kaliber niet groter dan 6 mm kunnen bevatten; en
 - c. waarvan de ligplaats van de patronen en de gasuitlaat loodrecht staan op de loop of op de lengterichting van het wapen.

Categorie IV

- 1°. blanke wapens waarvan het lemmet meer dan een snijkant heeft, voor zover zij niet vallen onder categorie I;
- 2°. degens, zwaarden, sabels en bajonetten;
- 3°. wapenstokken;
- 4°. lucht-, gas- en veerdrukwapens, behoudens zulke door Onze Minister overeenkomstig categorie I, sub 7°, aangewezen die zodanig gelijken op een vuurwapen dat zij voor bedreiging of afdreiging geschikt zijn;
- 5°. kruisbogen en harpoenen;
- 6°. bij regeling van Onze Minister aangewezen voorwerpen die geschikt zijn om daarmee personen ernstig lichamenlijk letsel toe te brengen;
- 7°. Voorwerpen waarvan, gelet op hun aard of de omstandigheden waaronder zij worden aangetroffen, redelijkerwijs kan worden aangenomen dat zij voor geen ander doel zijn bestemd dan om letsel aan personen toe te brengen of te dreigen en die niet onder een van de andere categorieën vallen.

2. Munitie in de zin van deze wet is, onderverdeeld in de volgende categorieën:

Categorie I

vervallen

Categorie II

- 1°. munitie die uitsluitend geschikt voor vuurwapens van categorie II is;
- 2°. munitie die een giftige, verstikkende, weerloosmakende, traanverwekkende of soortgelijke stof verspreidt, met uitzondering van munitie met weerloosmakende of traanverwekkende stof, bestemd voor vuurwapens in de vorm van geweren, revolvers en pistolen;
- 3°. munitie voorzien van een projectiel waarmee een pantserplaat kan worden doorboord, munitie voorzien van een projectiel met brandsas of met een explosieve lading, alsmede de voor deze munitie bestemde projectielen;
- 4°. munitie voor geweren, revolvers en pistolen voorzien van expanderende projectielen, alsmede de voor deze munitie bestemde projectielen, behalve wanneer het voor de jacht of de schietsport bestemde munitie of projectielen betreft.

Categorie III

Alle overige munitie.

3. Aanwijzingen door Onze Minister, als bedoeld in het eerste lid, geschieden bij regeling.
4. Onverminderd het bepaalde in het eerste lid, onder categorie I, sub 7°, zijn geen wapens in de zin van deze wet voorwerpen die klaarblijkelijk zijn bestemd om als speelgoed te worden gebruikt en die redelijkerwijze niet geschikt kunnen worden geacht om daarmee personen ernstig lichamenlijk letsel toe te brengen.

Noten

- 1 Enige kennis is wel nodig voor het bedienen van kleine wapens, zoals voor het laden van een pistool. Voor wat zwaardere en ingewikkelder wapens is nog meer kennis vereist, maar de basiskennis is voor de meeste daarvan wel in korte tijd te leren.
- 2 In de tachtiger jaren gebruikten Afghaanse rebellen soms wapens die meer dan 100 jaar oud waren, zoals Martini-Henrygeweren die alleen vóór 1890 geproduceerd werden.
- 3 Schattingen gaan uit van een totale waarde van internationale handel in kleine wapens en munitie van maximaal \$4 miljard en een totale waarde van de handel in alle wapens van ruim \$50 miljard.
- 4 IANSA, Bringing the global gun crisis under control, 2006. www.iansa.org.
- 5 Het gaat hier om een schatting.
- 6 Small Arms Survey, Geneva, 2005.
- 7 Amnesty International & TransArms, Dead on Time – arms transportation, brokering and the threat to human rights, May 2006.
- 8 Regeringen hebben doorgaans een voorkeur voor zwaardere wapens, maar kunnen die niet altijd betalen.
- 9 Voor een goed overzicht van de gevolgen van kleine wapens voor kinderen, vergelijk: Stohl, R., Targeting Children: Small Arms and Children in Conflict, in: The Brown Journal of World Affairs, spring 2002, volume IX, issue 1.
- 10 Amnesty International and Oxfam International, Shattered lives: the case for tough international arms control, United Kingdom, 2003.
- 11 www.cmo.nl/cc/cc-pdf/cc3-lk.pdf.
- 13 Unicef, Kinderen en oorlog, 2001.
- 13 Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2004.
- 14 Machel, G., The impact of War on Children. A review of the progress since the 1996 United Nations Report on the Impact of Armed Conflict on Children. London: Hurst & Company, 2001.
- 15 www.iansa.org.
- 16 Aangenomen tijdens de 54e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 25 mei 2000 (UN Document A/RES/54/263). Op 12 februari 2002 trad het Protocol in werking. Nederland heeft het protocol ondertekend in september 2000 en geratificeerd in 2005.
- 17 Voor een uitputtende bespreking van het IVRK ten aanzien van kinderen in gewapende conflicten en op andere terreinen, zie Handboek Internationaal Jeugdrecht, Meuwese, S. e.a., Nijmegen: Ars Aequi Libri, 2005.
- 18 Een volledig overzicht over de internationale regelingen vindt u in: Centre for Humanitarian Dialogue. Briefing Paper. International law and small arms and light weapons control: Obligations, challenges and opportunities. March 2006.
- 19 www.CRIN.org.
- 20 www.irinnews.org/webspecial/small-arms.
- 21 Brian Wood, onderzoeker voor Amnesty, schrijft: 'A key problem for verification of compliance with UN arms embargoes is the lack of stringent national controls on the activities of arms brokers and transport agents who are frequently found to engage in unauthorized diversion of arms'. Wood, Brian, Strengthening compliance with UN arms embargoes – key challenges for monitoring and verification, Amnesty International, Oxfam International and International Action Network on Small Arms, UN arms embargoes: an overview of the last ten years, Control Arms Briefing Note, March 2006.
- 22 www.irinnews.org/webspecials/small-arms.
- 23 Unicef Nederland, Kleine wapens, zj
- 24 Control Arms, Towards an Arms Trade Treaty, briefing paper, June 2005.
- 25 Het verdrag richt zich niet op alle soorten conventionele wapens, zoals uit PART IV Article 7 blijkt: For the purpose of this Convention, the following definitions shall apply: 'Arms' means small arms and light weapons within the meaning of these terms in the Report of the Panel of Government Experts on Small Arms (A/RES/52/298) save that the enumerated categories therein are not to be regarded as restrictive of the definition.
- 26 DC/2683, 29 February 2000: Speakers in Preparatory Committee for 2001 Small Arms Conference call for recognition of rights of states to self defense.
- 27 1997 Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer or Anti-Personnel Mines and on Their Destruction.
- 28 1997 Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer or Anti-Personnel Mines and on Their Destruction.
- 29 Raad van Kerken, Raad van Kerken roept Nederlandse regering op tot bijdrage aan terugdringen wapenhandel, maart 2006.
- 30 Voor een gedetailleerder overzicht van de gang van zaken rond deze VN-Conferentie vergelijk VVN-Berichten september 2001, De VN-Conferentie rond de illegale handel in kleine en lichte wapens in al haar onderdelen, Dirx, I.
- 31 United Nations, Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects, UN Document A/CONF.192/15, July 2001.
- 32 Biting the Bullet, een gezamenlijk project van International Alert, Saferworld, de Universiteit van Bradford en de International Action Network on Small Arms (IANSA).

- 33 United Nations conference to review progress made in the implementation of the Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects.
- 34 [www.minbuza](http://www.minbuza.nl), brief d.d 27 april 2006, www.minbuza.nl.
- 35 Guns Out of Control: the continuing threat of small arms, IRIN In-Depth, Interview with Barbara Frey, 2006.
- 36 Unicef, No guns, please – we are children, July 2001. Vergelijk ook: Unicef, Children affected by armed conflict: Unicef actions, May 2002.
- 37 UNICEF Intranet, UNICEF Feature Story, Issue No. 232, 11-15 July 2005.
- 38 UNICEF Intranet, UNICEF Feature Story, UNICEF DR Congo profile: Celestin, Issue No. 220, 18-22 April 2005.
- 39 United Nations General Assembly, Resolution A/RES/60/68, Addressing the negative humanitarian and development impact of the illicit manufacture, transfer and circulation of small arms and light weapons and their excessive accumulation, 8 December 2005.
- 40 Pax Christi Nederland, Novib en Amnesty International, De noodzaak voor verbeterde controle op de wapenhandel, februari 2005.
- 41 Tweede Kamer, Wapenexportbeleid – motie van de leden Blom en Karimi, 22054 nr. 92, voorgesteld 19 april 2005. De motie betrof het verzoek aan de regering om 'de totstandkoming van een wapenhandelsverdrag alsnog als een beleidsdoelstelling voor 2005 vast te leggen, zich hierover publiekelijk uit te spreken, zich in te spannen om dit onderwerp te promoten en te agenderen in verschillende internationale fora, daartoe concrete voorstellen te doen en de Kamer over de voortgang te rapporteren'.
- 42 Tweede Kamer, Stemmingen, TK 77-4651, 26 april 2005; de ChristenUnie, D66, GroenLinks, Groep Lazrak, PvdA en SP stemden voor, de overige partijen tegen.
- 43 Ministerie van Buitenlandse Zaken, Motie Blom-Karimi wapenhandelsverdrag, brief aan de Tweede Kamer, DVB/WW-227/05, 25 april 2005.
- 44 Ministerie van Buitenlandse Zaken, Antwoorden op extra (feitelijke) vragen begroting Ministerie van Buitenlandse Zaken 2006, 30300V nr. 27, 21 november 2005.
- 45 De EU heeft zich inmiddels achter het initiatief voor het wapenhandelsverdrag geschaard (Council of the European Union, Council Conclusions on an international Treaty on the Arms Trade, 2678th General Affairs Council meeting, Luxembourg, 3 October 2005).
- 46 Ministerie van Buitenlandse Zaken, Antwoorden op extra (feitelijke) vragen begroting Ministerie van Buitenlandse Zaken 2006, 30300V nr. 27, 21 november 2005; Ministerie van Buitenlandse Zaken, Antwoorden op vragen betreffende de begroting, 30300V nr. 19, 16 november 2005.
- 47 www.minbuza.nl.
- 48 United Nations General Assembly, Report of the Second Biennial Meeting of States to Consider the Implementation of the Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects, A/CONF.192/BMS/2005/1, 19 July 2005.
- 49 Jozias van Aartsen, Small arms control: no magic spell, UN Conference on the Illicit Trade in Small Arms, 9 July 2001.
- 50 Zie bijlage 3 voor de ontwerp-tekst van dit verdrag.
- 51 Muiden Chemie ging in 1990 dicht, NWM De Kruithoorn sloot in 1998, Eurometaal en Franerex in 2002 en de Nederlandse vestiging van Airmunition International ging in 2003 failliet. Vgl. Essen, Niek van, De Nederlandse munitie-industrie, in: Platform tegen Wapenhandel, Nederlandse wapenhandel in de jaren '90, 1998.
- 52 Munitie: Assensys BV in Bergen op Zoom (website NIID, Deelnemers, 2005); schakels voor patroonbanden: Metaalwarenfabriek Tilburg; nachtzichtapparatuur voor vuurwapens: Surcom International BV in Rhenen (Website Surcom International, Product overview electro optics, www.surcom.nl/Product%20electro%20optics.htm) en Thales Optronics in Den Haag/Huizen (Novum, Werknemers demonstreren bij nachtkijkerfabriek, 16 februari 2006).
- 53 Photonis-DEP (Delft Electronic Products) is voortgekomen uit Delft Instruments.
- 54 Wet Wapens en Munitie van 5 juli 1997, gewijzigd op 30 augustus 2002 (Stb. 1997, 292 en Stb. 459). Voor de gehele tekst, zie overheid.nl.
- 55 Onderzoeksinstituut IVA, gelieerd aan de Universiteit van Tilburg. Spaans, T. en M. Bruinsma, Vuurwapens gezocht. Vuurwapengebruik, -bezit en -handel in Nederland 1998-2000, IVA beleidsonderzoek en advies, juli 2002; Bruinsma, M.Y. en J.A. Moors, Illegale vuurwapens – gebruik, bezit en handel in Nederland 2001-2003, IVA beleidsonderzoek en advies, Tilburg, april 2005.
- 56 Bruinsma, M.Y. en J.A. Moors, Illegale vuurwapens – gebruik, bezit en handel in Nederland 2001-2003, IVA beleidsonderzoek en advies, Tilburg, april 2005.
- 57 Zie bijvoorbeeld: A time line of recent worldwide school shootings, www.infoplease.com/ipa/A0777958.html.
- 58 ANP, Doden door schietpartij in Duitse school, 26 april 2002.
- 59 Trouw, Weinig jongeren dragen wapens, 21 juli 2000.
- 60 Leraar Hans van Wieren van het Terra College in Den Haag, werd op 13 januari 2004 vermoord.
- 61 André Ritsema, Vijf gewonden bij schietpartij school, NRC Handelsblad, 8 december 1999.
- 62 Novum, Drie ambtenaren verdacht van wapenhandel, 13 december 2005; Volkskrant, Jongerenwerkers voor wapenhandel opgepakt, 14 december 2005.

- 63 Ministerie van Buitenlandse Zaken, Aanvullend verslag houdende een lijst van vragen en antwoorden, 30 300 V - nr. 27, 22 november 2005.
- 64 Zie bijlage 2.
- 65 Zie maandoverzichten Ministerie van Economische Zaken januari 2004 tot en met oktober 2005, zie: <http://www.ez.nl/content.jsp?objectid=34032>.
- 66 E-mail correspondentie Campagne tegen Wapenhandel met Economische Zaken 14 en 16 mei 2003.
- 67 De waarde van de uitvoer naar Italië is vooral gebaseerd op een uitvoervergunning voor munitie. Het is niet zeker of het hier gaat om munitie voor kleine wapens. Zonder deze vergunning zou de vijfde plaats bezet worden door Turkije, met 1.388.672 euro.
- 68 Broek, Martin en Frank Slijper, Explosieve materie: Nederlandse wapenhandel blootgelegd, Papieren Tijger, Breda, 2003.
- 69 Zie bijlage 1.
- 70 Amnesty International noemt een toename van het aantal machinegeweren onder de in beslag genomen wapens in Brazilië; in 'A Scourge of Guns: the diffusion of small arms and light weapons in Latin America' van Michael Klare en David Andersen (Arms Sales Monitoring Project, Federation of American Scientists, Washington, August 1996) wordt een aantal voorbeelden van wapensmokkel bij de Braziliaanse grens genoemd, waaronder machinegeweren en submachinegeweren. Amnesty International, Brazil: 'They come in shooting': policing socially excluded communities, press release, 2 December 2005.
- 71 Wright, Joanna, Firearms and drugs fuel conflict in Brazil's favelas, Jane's Intelligence Review, November 2005.
- 72 Amnesty International, Brazil: 'They come in shooting': policing socially excluded communities, press release, 2 December 2005.
- 73 Idem. Sinds het aantreden van de huidige president Luiz Inácio 'Lula' da Silva zijn wapenwetten in Brazilië aangescherpt (oa The Statute of Disarmament, Law No 10, 826/03, December 2003), een algeheel verbod op privéwapenbezit werd bij een referendum op 23 oktober 2005 echter afgewezen. In 2004 was er voor het eerst sinds dertien jaar sprake van een daling van het aantal vuurwapengerelateerde doden. President Lula heeft zijn steun uitgesproken voor de Control Arms campagne.
- 74 Crawford-Browne, Terry, Follow Brazilian lead and close the arms industry, Cape Times, 13 October 2005.
- 75 http://www.unicef.org/infobycountry/brazil_1919.html.
- 76 Ministerie van Buitenlandse Zaken, Colombia – feiten en cijfers, juli 2005.
- 77 Uitdraai door uitvoer applicatiebeheer, 18 juli 2001 in het kader Wet Openbaarheid van Bestuur beroep door VPRO Argos.
- 78 Ministerie van Buitenlandse Zaken, Wapenexportbeleid – brief aan de Tweede Kamer, 22054 nr. 29, 3 februari 1998.
- 79 Uitdraai door uitvoer applicatiebeheer, 18 juli 2001 in het kader Wet Openbaarheid van Bestuur beroep door VPRO Argos.
- 80 Zie bijvoorbeeld de landenrapporten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken over deze landen.
- 81 Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Het Nederlandse wapenexportbeleid in 1999, bijlage bij 22054 nr. 50, 10 juli 2000.
- 82 Minister Bot schrijft over het intrekken van weigeringen t.a.v. Egypte: 'Sinds de inwerkingtreding van de EU-Gedragscode betreffende wapenuitvoer in 1998 zijn door de regering zeven vergunningverzoeken tot levering van militair materieel aan Egypte geweigerd. De weigeringen («denials») vonden plaats op grond van de criteria 1, 4 en 6 van de Gedragscode. De betreffende weigeringen dateren van 1999, 2000, 2001 en 2003 en zijn opgenomen in de aan uw Kamer gezonden respectieve jaarrapporten wapenexportbeleid. In het kader van een algemene heroverweging van de nationale «denials» die dit jaar door de EU-lidstaten voor het eerst sinds 1998 is uitgevoerd, zijn door Nederland vijf van de genoemde zeven weigeringen ingetrokken. Het betreft: NL 04/2003, NL 12/2001, NL 010/99, NL 02/99, NL 01/99. De intrekking heeft plaatsgevonden op grond van een wijziging in het wapenexportbeleid ten aanzien van Egypte op grond van de bovengenoemde overwegingen'.
- 83 Tweede Kamer, Beantwoording kamervragen. 146, 12 oktober 2004.
- 84 Ministerie van Economische Zaken, Beantwoording Kamervragen Hoekema (D66) en Apostolou (PvdA) over wapenleveranties aan India en Pakistan, 1341, 28 juni 2002; bij beeldversterkerbuizen wordt gesproken over verschillende generaties: 1e generatiebuizen zijn niet vergunningsplichtig, tweede (dual-use) en derde generatiebuizen (waarschijnlijk als militaire goederen) wel.
- 85 In mei 1998 werd tegen India en Pakistan een 'wapenexportstop' ingesteld naar aanleiding van kernproeven. Initiatieven van de regering om deze stop op te heffen, zijn verschillende keren geblokkeerd door de Kamer. De regering hief de stop echter in december 2001 op. Er werden beeldversterkerbuizen (en productiemiddelen hiervoor) aan India geleverd in 1998, 1999, 2000 en 2001.
- 86 Verordening (EG) Nr. 926/98 van de Raad van 27 april 1998, Verordening (EG) nr. 1081/2000 van de Raad van 22 mei 2000; Verordening (EG) Nr. 174/2005 van de Raad van 31 januari 2005.
- 87 Slijper, Frank, Einde van een Nederlands wapenembargo, VD AMOK, september 2002; Campagne tegen Wapenhandel, Delft Instruments zeurt, 't Kan Anders, juni 2004.
- 88 Het China-embargo noemt slechts het woord 'wapenembargo' zonder aan te geven wat dat inhoudt. Andere EU-embargo's gebruiken een EU-lijst van artikelen die 'wapens' zijn en die dus duidelijker zijn en gelijk voor ieder EU-land. De meeste, zo niet alle EU-landen definiëren 'wapens' in het China-embargo als echte, complete, dodelijke wapens, niet onderdelen of niet-dodelijke militaire producten zoals beeldver-

- sterkerbuizen. Maar de interpretatie verschilt per land.
- Bij andere EU-embargo's, zoals die tegen Birma, waarbij wel duidelijke lijsten zijn opgenomen, zijn beeldversterkerbuizen tenslotte wel expliciet opgenomen als vallend onder het embargo.
- 89 Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Beantwoording schriftelijke vragen inzake het Nederlandse wapenexportbeleid in 2004, DVB/WW-086/06, 6 maart 2006.
- 90 Sinds 2002 onder EU-embargo.
- 91 Het is opvallend dat aan Israël werd geëxporteerd, omdat zowel in mei 2001 als in september 2004 de vergunningen voor twee geplande exporten van beeldversterkerbuizen naar Israël werden geweigerd. Redenen hiervoor waren onder meer de mensenrechtensituatie en spanningen binnen het land en in de regio. Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2001, bijlage bij 22054 nr. 63, 18 juni 2002; Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2004, bijlage bij 22054 nr. 96, augustus 2005.
- 92 Rapport Rekenkamer, p. 25.
- 93 Rapport Rekenkamer, p. 47.
- 94 Rapport Rekenkamer, p. 25.
- 95 Tweede Kamer, Verslag Algemeen Overleg Wapenexportbeleid, 22054 / 29800 V – nr. 87, vastgesteld 4 april 2005.
- 96 Wel werd er recent onderzoek gedaan naar illegale import van en handel in kleine wapens in Nederland. Bruinsma, M.Y. en J.A. Moors, Illegale vuurwapens – gebruik, bezit en handel in Nederland 2001-2003, IVA beleidsonderzoek en advies, Tilburg, april 2005.
- 97 Ten Voorde, G., Wapenexport is net een knipperbol, Reformatorisch Dagblad, 2 september 1999
- 98 Bruinsma, M.Y. en J.A. Moors, Illegale vuurwapens – gebruik, bezit en handel in Nederland 2001-2003, IVA beleidsonderzoek en advies, Tilburg, april 2005.
- 99 Het deel over doorvoer is voor een belangrijk deel gebaseerd op: Broek, Martin, Novib, 2006 (nog niet gepubliceerd); voor een veel uitgebreidere en gedetailleerdere bespreking van doorvoer via Nederland wordt verwezen naar dit rapport.
- 100 Zo komt bijvoorbeeld bijna alle olietransport in de wereld langs Rotterdam. Vgl. Broek, Martin, Onzichtbare handel: Doorvoer van wapens via Nederland, Oxfam Novib, mei 2006.
- 101 Handelsstromen naar de VS worden wel extra gecontroleerd omdat de VS dat eisen (in verband met de dreiging van terrorisme). Ook die controle is niet waterdicht, maar legt wel een groot beslag op de capaciteit voor controle van handel van en naar andere bestemmingen.
- 102 Brief van de staatssecretaris van Economische Zaken, C.E.G. van Gennip, aan de voorzitter van de Tweede Kamer, 21 juli 2003.
- 103 Regeling van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 29 september 2004, nr. WJZ 4059678, houdende enkele voorzieningen met betrekking tot strategische goederen krachtens artikel 7 van de In- en uitvoerwet.
- 104 Het Wassenaar Arrangement kent een lijst militaire goederen die geacht worden aan exportcontrole te zijn onderworpen. In Nederland is deze controlelijst integraal opgenomen in het In- en uitvoerbesluit strategische goederen.
- 105 Wet Wapens en Munitie, artikel 51 lid 1. 1. De in artikel 45, onder 1°, bedoelde ambtenaren zijn bevoegd vervoermiddelen te onderzoeken, indien daartoe redelijkerwijs aanleiding bestaat op grond van een gepleegd strafbaar feit waarbij wapens zijn gebruikt of op grond van aanwijzingen dat een dergelijk strafbaar feit zal worden gepleegd.
2. De in het eerste lid bedoelde bevoegdheid kan slechts worden uitgeoefend ten aanzien van bepaalde vervoermiddelen, indien daartoe jegens deze aanleiding bestaat. De officier van justitie kan gelasten dat deze bevoegdheid tegenover elk vervoermiddel kan worden uitgeoefend.
3. De in het eerste lid bedoelde ambtenaren kunnen van de bestuurders van voertuigen en van de schippers van vaartuigen daartoe vorderen dat deze de vervoermiddelen tot stilstand brengen, deze vervoermiddelen naar een door hen aangewezen plaats overbrengen en overeenkomstig hun aanwijzingen terzake medewerking verlenen.
- NB. In theorie zou ook het schenden van een VN- of EU-embargo via de Sanctiewet onder artikel 51 van de Wet Wapens en Munitie vallen, hoewel die bepaling zich vooral richt op wapens die gebruikt zijn of gebruikt gaan worden bij activiteiten als geweldsmisdrijven of gewapende overvallen.
- 106 Asje van Dijk, Dr. J.W. en Drs. Gabriël A.H.H. De Groot, Evaluatie doorvoerregeling militaire goederen, Van de Bunt, Adviseurs voor Organisatie en Beleid, Amsterdam, 25 april 2003, p. 9.
- 107 Berekening Martin Broek. Ongeveer 0,7% van de wereldhandel draait om wapenexporten, voor Nederland maken militaire goederen 0,26% van de gehele export uit. De totale doorvoer via Nederland wordt geschat op 270 miljard euro.
- 108 Tweede Kamer, Verslag van een Algemeen Overleg, 30075 nr. 3, vastgesteld 20 oktober 2005.
- 109 Toelichting bij de het Besluit van 19 augustus 2002, houdende de zesentwintigste wijziging van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen (wederuitvoer van strategische goederen), 19 augustus 2002.
- 110 Toelichting bij de Regeling van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 29 september 2004, nr. WJZ 4059678, 29 september 2004.

- 111 Asje van Dijk, Dr. J.W. en Drs. Gabriël A.H.H. De Groot, Evaluatie doorvoerregeling militaire goederen, Van de Bunt, Adviseurs voor Organisatie en Beleid, Amsterdam, 25 april 2003, p. 11 en 12.
- 112 Zie bijvoorbeeld: Amnesty International, Arms flyers in Africa, June 2001; Amnesty International and TransArms, Dead on time – arms transportation, brokering and the threat to human rights, 10 May 2006; Human Rights Watch, No questions asked: the Eastern Europe arms pipeline to Liberia, 15 November 2001.
- 113 Fax van de rivierpolitie van Rotterdam in 1999 over de verleende doorvoerconsenten in de Rotterdamse haven over het jaar 1998.
- 114 Boom, Joerie, Wapenhaven. Groene Amsterdammer, 17 februari 1999; Alleen al het enorme aantal handvuurwapens dat in 1998 Rotterdam passeerde, onderbouwt deze stelling. Overigens was FN-Herstal een van de belangrijkste gebruikers van Schiphol voor doorvoer van wapens (zie tabel 5.2., p. 149 in: Martin Broek en Frank Slijper, Explosieve Materie, Papieren Tijger, 2003).
- 115 Zie tabel 3.2 in Broek, Martin, Onzichtbare handel: Doorvoer van wapens via Nederland, Oxfam Novib, mei 2006.
- 116 Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2004, bijlage bij 22054 nr. 96, augustus 2005; de ook veelvuldig voorkomende doorvoer van vizeerders naar EU-landen valt officieel niet onder doorvoer, omdat er eerst sprake is van invoer in Nederland, gevolgd door uitvoer naar het betreffende EU-land. Bij distributie naar landen buiten de EU worden de vizeerders langdurig in Nederland opgeslagen, maar douanetechnisch vindt dan geen invoer plaats.
- 117 De met een * gemarkeerde vergunningen worden in de maandoverzichten van het Ministerie van Economische Zaken abusievelijk opgevoerd als uitvoervergunningen i.p.v. doorvoervergunningen.
- 118 Het Europees Parlement nam op 13 februari 2003 nog een resolutie aan over de mensenrechtensituatie in Kazachstan, met daarin onder meer de tekst: 'Het Parlement laakt de wijdverbreide martelpraktijken in Kazachstan en het feit dat marteling er nog altijd niet als misdrijf is gedefinieerd'. (Europese Unie, Bulletin EU 1/2-2003, 2003); en een waarnemersmissie van de OVSE concludeerde over de parlementsverkiezingen in 2004: '[...] while these elections reflected improvement over past parliamentary elections, serious shortcomings remain, and the election process fell short of OSCE commitments and other international standards for democratic elections in many respects'. (OSCE, Republic of Kazakhstan Parliamentary Elections 19 September and 3 November 2004, OSCE/ODIHR Election observation mission report, Warsaw, 15 December 2004; over de Presidentsverkiezingen van december 2005 werd een soortgelijk oordeel geveld in: (OSCE, Republic of Kazakhstan Presidential Elections 4 December 2005, OSCE/ODIHR Election observation mission final report, Warsaw, 21 February 2006). In de jaarlijkse landenrapporten over mensenrechtensituaties concludeerde het Amerikaanse Department of State over de situatie in Kroatië in 2004 en 2005 ondermeer dat er sprake bleef van gevallen van mishandeling door de politie, discriminerend politieoptreden en bevooroordeelde rechtspraak, vooral op etnische gronden. (US Department of State, 2004 Country report on human rights practices in Croatia, 28 February 2005; US Department of State, 2005 Country report on human rights practices in Croatia, 8 March 2006.). De mensenrechtensituatie in Oekraïne heeft een duidelijke verbetering doorgemaakt sinds de Oranje Revolutie van eind 2004, maar de meldingen van mensenrechtenschendingen blijven desondanks legio. Deze lopen uiteen van marteling in detentie tot beperkingen van de persvrijheid. (US Department of State, 2005 Country report on human rights practices in Ukraine, 8 March 2006; International Helsinki Federation for Human Rights and the Ukrainian Helsinki Human Rights Union, Ukraine: Human rights one year after the 'Orange Revolution', statement, Vienna/Kiev, 19 December 2005.).
- 119 Zie bijvoorbeeld: Mariani, Bernardo and Chrissie Hirst, Arms production, exports and decision-making in Central and Eastern Europe, Saferworld, June 2002; Human Rights Watch, Ripe for reform: Stemming Slovakia's arms trade with human rights abusers, February 2004; Amnesty International, Democratic Republic of Congo: arming the east, 5 July 2005; Report of the Panel of Experts appointed pursuant to UN Security Council Resolution 1306 (2000), Paragraph 19, in relation to Sierra Leone, December 2000; Security Council Committee established pursuant to Resolution 751 (1992) concerning Somalia, Report of the Monitoring Group on Somalia pursuant to Security Council resolution 1558 (2004), S/2005/153, February 2005.
- 120 Zoals de VS dat al eerder hebben gedaan aan UNITA, Contras en Mujahideen.
- 121 Amnesty International, Het Nederlands wapenexportbeleid, Amsterdam, 10 augustus 2005.
- 122 Zo werden in 2004 nog 21 mensen doodgeschoten door veiligheidstroepen, meestal voor het negeren van stopbevelen. Amnesty International meldt verder onder meer mishandeling en marteling in politiehechtenis, buitensporig geweld tegen demonstraties, beperkingen op de vrijheid van meningsuiting en intimidatie van mensenrechtenactivisten. Ook is er sprake van gewelddadige botsingen tussen leden van het Koerdisch Volkscongres (opvolger van de PKK) en Turkse soldaten en veiligheidstroepen. Amnesty International, Jaarboek 2005, 2005.
- 123 Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Wapenexportbeleid – verslag van een schriftelijk overleg. 22054 nr. 98, 7 maart 2006.
- 124 Ministerie van Economische Zaken, Wapenexportbeleid – verslag van een schriftelijk overleg, 22054 nr. 86, 2 maart 2005.
- 125 Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Beantwoording schriftelijke vragen inzake het Nederlandse wapenexportbeleid in 2004, DVB/WW-086/06, 6 maart 2006.
- 126 Tweede Kamer, VAO Wapenexportbeleid - on gecorrigeerd stenogram, 11 april 2006.

- 127 Algemene Rekenkamer, Gebruik van grenscontroles bij terrorismebestrijding, 28 september 2005.
- 128 Brian Wood, onderzoeker voor Amnesty, schrijft: 'A key problem for verification of compliance with UN arms embargoes is the lack of stringent national controls on the activities of arms brokers and transport agents who are frequently found to engage in unauthorized diversion of arms'. Wood, Brian, Strengthening compliance with UN arms embargoes – key challenges for monitoring and verification, Amnesty International, Oxfam International and International Action Network on Small Arms, UN arms embargoes: an overview of the last ten years, Control Arms Briefing Note, March 2006.
- 129 Amnesty International, Arms traffickers enjoy impunity as all UN arms embargoes in the last decade 'systematically violated', press release, 16 March 2006.
- 130 UNICEF Intranet, UNICEF Feature Story, Issue No. 191, 20-26 September 2004.
- 131 UNICEF.
- 132 Artikelen 4 en 5 van het Wetboek van Strafrecht.
- 133 Wet Internationale Misdrijven, Artikel 2 lid 1 sub c.
- 134 Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, Beantwoording schriftelijke vragen inzake het Nederlandse wapenexportbeleid in 2004, DVB/MW-086/06, 6 maart 2006.
- 135 BBC News, Dutchman on Liberia war charges, 21 March 2005.
- 136 The Analyst, Gus on trial for war crimes in Liberia, 1 July 2005.
- 137 Padberg, Eduard, Guus K. blijft vast om wapensmokkel, Volkskrant, 2 juli 2005.
- 138 Novum, Guus K. langer vast voor wapensmokkel naar Liberia, 23 december 2005.
- 139 LJN: AX7098, Rechtbank 's-Gravenhage, 09/750001-05.
- 140 Artt. 47 en 57 Wetboek van Strafrecht; art. 1 (aanhef en onder 2e (oud); aanhef en onder 1e), 2 en 6 Wet op de Economische Delicten; artt. 2 (oud), 2, 3 (oud), 3 en 13 Sanctiewet 1977; art. 2 Sanctieregeling Liberia 2001; art. 2 Sanctieregeling Liberia 2002; ML1 en ML2 van bijlage van In- en uitvoerbesluit strategische goederen.
- 141 Posthumus, Bram, De plundering van het Liberiaanse bos, Milieudefensie Magazine, mei 2002; Van der Ziel, Arjen, Tropisch hout met bloed eraan; Boekhout van Solinge, T., De handel in illegaal tropisch hardhout in: M. Boone, R.S.B. Kool, C.M. Pelsler en T. Boekhout van Solinge (red.), Discretie in het strafrecht, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2004.
- 142 Report of the Panel of Experts appointed pursuant to UN Security Council Resolution 1306 (2000), Paragraph 19, in relation to Sierra Leone, December 2000.
- 143 AfrikaNieuws, 'Nederlander leverde wapens aan Liberia', jaargang 2, nummer 12, 24 maart 2004.
- 144 Raad van de Europese Unie, Verordening (EG) nr. 872/2004 inzake verdere restrictieve maatregelen ten aanzien van Liberia, 29 april 2004.
- 145 Security Council Committee established pursuant to resolution 1521 (2003) concerning Liberia, List of individuals and entities subject to the measures contained in Paragraph 1 of Security Council Resolution 1532 (2004) concerning Liberia (the assets freeze list), 14 June 2004 (last updated 30 November 2005).
- 146 Vermaas, Peter, De Nederlandse wapenbroeder van Mugabe, Groene Amsterdammer, 7 februari 2004; Barnett, Antony and Paul Harris, UK sports agent accused of selling military gear to African despot, Observer, 27 October 2002.
- 147 Deze leveranties zouden op illegale wijze hebben plaatsgevonden. Er was geen vergunning aangevraagd.
- 148 Vermaas, Peter, De Nederlandse wapenbroeder van Mugabe, Groene Amsterdammer, 7 februari 2004.
- 149 Ministerie van Buitenlandse Zaken, Beantwoording Kamervragen van Koenders over de follow-up van het onderzoek naar de exploitatie van grondstoffen in Congo en het sanctieregime t.a.v. Zimbabwe, DAF/393/04, 14 juni 2004.
- 150 Ministerie van Justitie, Beantwoording vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de ministers van Justitie en van Buitenlandse Zaken over een strafrechtelijk onderzoek naar een van illegale wapenhandel verdachte Nederlander, Aanhangsel van de Handelingen, 69, Tweede Kamer, 28 september 2005.
- 151 Vermaas, Peter, De Nederlandse wapenbroeder van Mugabe, Groene Amsterdammer, 7 februari 2004.
- 152 United Nations Security Council, Letter dated 12 October 2001 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 864 (1993) concerning the situation in Angola addressed to the President of the Security Council, S/2001/966, 12 October 2001.
- 153 United Nations, Final report of the Panel of Experts on the Illegal Exploitation of Natural Resources and Other Forms of Wealth of the Democratic Republic of the Congo, S/2002/1146, 16 October 2002.
- 154 Amnesty International, A catalogue of failures: G8 arms exports and human rights violations, 19 May 2003.
- 155 Op 11 april 2006 stelden de kamerleden Karimi en Van Velzen in een motie voor om dergelijk onderzoek te doen. Deze motie was een initiatief van de Control Arms-campagne. Op 18 april 2006 werd de motie door de Kamer verworpen. De fracties van D66, GroenLinks, de PvdA en de SP stemden voor. Tweede Kamer, Stemmingen, Handelingen TK72-4539, 18 april 2006.

Unicef Nederland
Postbus 30603
2500 GP Den Haag
J. van den Eyndestraat 73
2274 XA Voorburg
tel 070 333 93 00
fax 070 382 47 74

info@unicef.nl
www.unicef.nl
giro 121

